

**Stöd till de aktörer, i första hand
kommuner, som arbetar
i verksamheter som bidrar till etablering
av unga som varken arbetar eller studerar**

**Stödfunktion för myndighetssamordning
för de nationella aktörer som bidrar
till etablering av unga som varken
arbetar eller studerar**

Redovisning av regeringsuppdrag
Ku2022/01857 (delvis)
Ku2022/01930

Charlotte Abelin Hjertström och Cecilia Ilhammar
Växjö 2024-03-28

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning.....	5
Myndighetens uppdrag	5
Kunskap om målgruppen.....	5
Ett långsiktigt och strategiskt stöd.....	5
Utvärdering av nyttan av arbetet	6
Fortsatt behov av insatser och en ökad ambitionsnivå	7
1. Inledning	8
1.1 Myndighetens uppdrag	8
1.2 Bakgrund.....	8
1.3 Översikt kring nuläget	9
1.4 Kostnader för samhället.....	11
1.5 Myndighetens arbete.....	12
2. Unga som varken arbetar eller studerar – en heterogen grupp.....	14
2.1 En heterogen grupp.....	14
2.1.1 Unga utan gymnasieexamen	16
2.1.2 Psykisk ohälsa	17
2.1.3 Unga utrikes födda.....	18
2.1.4 Unga med funktionsnedsättningar	21
2.1.5 Förälder i ung ålder	21
2.2 Utmaningar på lokal nivå	21
2.3 Framgångsfaktorer	23
3. Myndighetens stöd till lokala aktörer	25
3.1 Utformning av stöd	25
3.1.1 Kommunträffarnas innehåll och utformning.....	25
3.1.2 Gemensam nulägesanalys	26
3.1.3 Identifiera framgångsfaktorer	26

3.1.4 Plan för stärkt samarbete	26
3.2 Genomförda kommunträffar 2023.....	27
4. Stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer och andra insatser.....	28
4.1 Stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer.....	28
4.1.1 Uppdrag.....	28
4.1.2 Digital kompetensplattform	29
4.1.3 "En-väg-in-verksamhet" för unga lokalt som behöver extra stöd för etablering på arbetsmarknaden	30
4.2 Andra insatser.....	30
4.2.1 Konferenser	30
4.2.2 Referensgrupper och nätverk	31
5. Resultat.....	32
5.1 Förväntat resultat av stödet till lokala aktörer	32
5.1.1 Kunskapsunderlag – tematisk rapport kring etablering.....	32
5.1.2 Statistik	32
5.1.3 Kommunträffar och kommunspecifik statistik	32
5.2 Uppföljning av stöd till lokala aktörer.....	33
Deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå har fått möjlighet till en förbättrad kunskap och/eller blivit bättre rustade i arbetet med UVAS..	34
Grupper av unga som varken arbetar eller studerar har identifierats av deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå	36
Möjligheter, nödvändiga förutsättningar och strukturer för samverkan har diskuterats och tydliggjorts för deltagande kommuner och andra aktörer.	37
Deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå har påbörjat ett arbete med att konkretisera nästa steg på lokal nivå för att bättra stödja unga till studier och etablering	38
5.2.1 Sammanfattning av resultat av stöd till lokala aktörer	40
5.3 Uppföljning av stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer	42

Sammanfattningsvis.....	43
6. MUCF:s förslag till fortsatta insatser.....	44
6.1 Ge MUCF ett långsiktigt uppdrag för stöd till lokala aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar	44
6.1.1 Syfte och motivering	44
6.2 Ge MUCF ett långsiktigt uppdrag för nationell samordning av aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar.....	44
6.2.1 Syfte och motivering	45
6.3 Ge MUCF ett uppdrag att fungera som nationellt kompetenscentrum för frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar	45
6.3.1 Syfte och motivering	45
6.4 Ge MUCF ett uppdrag att ta fram kunskap om unga med psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar som varken arbetar eller studerar	47
6.4.1 Syfte och motivering	47
6.5 Ge MUCF ett förnyat uppdrag att fördela statsbidrag till samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar.....	47
6.5.1 Syfte och motivering	48
Referenser	49

Förord

Unga är både dagens aktiva medborgare och morgondagens samhällsbärare. Målet för ungdomspolitiken är att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. I den målsättningen är rätten till utbildning och arbete en viktig del. Nästan var tionde ung person i åldrarna 16–29 kommer under någon period att vara i en situation där de inte studerar och heller inte har ett arbete. För en del är det en kortvarig situation medan andra unga som varken arbetar eller studerar riskerar att hamna i ett långvarigt utanförskap med ofrivillig ensamhet och ett personligt lidande för både individer och deras anhöriga. Strax över var fjärde ung person som varken arbetar eller studerar riskerar att kvarstå i sådan situation mellan fem och elva år, vilket dessutom leder till stora samhällskostnader. Ett års försenat inträde på arbetsmarknaden kostar samhället runt 500 000–600 000 kronor på årsbasis i förlorat produktionsvärde och försörjningskostnader. För de unga som varken arbetar eller studerar som har en mer komplex problematik där olika välfärdsinsatser krävs och eller kontakter med rättsväsendet sker, blir kostnaderna på kort och lång sikt mycket högre.

Det finns många orsaker till att unga människor inte etablerar sig på arbetsmarknaden. Det innebär att de unga som varken arbetar eller studerar behöver olika sorters stöd och aktiviteter på väg mot studier och arbete och att det finns en fungerande samverkan mellan aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Myndigheten ser en risk att lokala insatser skalas ner i takt med att kommuners ekonomi försämras och att det finns bristande likvärdighet i stödet till unga. Det kan komma att få stora konsekvenser för de unga som står långt från arbetsmarknaden. Staten i samverkan med kommunerna behöver agera långsiktigt, målinriktat och nyttja den samlade kompetensen i samverkan mellan myndigheter, kommuner och civilsamhälle kring frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar.

Denna rapport är en redovisning av hur Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) genomfört de uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2023 som rör unga som varken arbetar eller studerar. MUCF har gett stöd i form av kommunträffar som utvecklar arbetet lokalt med unga som varken arbetar eller studerar samt utgjort en stödfunktion för myndighetssamordning för de nationella aktörer som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar. MUCF bedömning är att myndighetens arbete gett positiva resultat vad gäller ökad kunskap kring gruppen unga som varken arbetar eller studerar och stärkt samverkan mellan förvaltningar, myndigheter och andra aktörer kring målgruppen. Men mycket arbete kvarstår och mer omfattande resurser behöver investeras för att nå måluppfyllelse.

Lena Nyberg, generaldirektör

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Sammanfattning

Myndighetens uppdrag

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har sedan 2018 i uppdrag att stödja aktörer, i första hand kommuner, som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar. Myndigheten har även sedan 2020 ett uppdrag kring myndighetssamordning för de nationella aktörer som bidrar till etableringen av unga som varken arbetar eller studerar. MUCF bidrar till förverkligande av målsättningen för svensk ungdomspolitik att ”alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen”. Myndigheten har lång erfarenhet och kompetens kring unga som varken arbetar och studerar. Denna rapport är en redovisning av hur MUCF genomfört de uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2023 som rör unga som varken arbetar eller studerar.

Kunskap om målgruppen

Nästan var tionde ung person i Sverige i åldrarna 16–29 är någon gång i en situation där den varken arbetar eller studerar. För en del unga är det en kortvarig situation medan andra unga som varken arbetar eller studerar riskerar att hamna i ett långvarigt utanförskap med stora samhällskostnader, ofrivillig ensamhet och ett personligt lidande för både individer och deras anhöriga. Strax över en av fyra av unga som varken arbetar eller studerar riskerar att kvarstå i sådan situation mellan fem och elva år. Unga med psykisk ohälsa är en särskilt sårbar grupp vad gäller etablering på arbetsmarknaden. Ett utanförskap för unga som inte etableras på arbetsmarknaden kan få stora samhällskostnader som belastar olika aktörer. Ett års försenat inträde på arbetsmarknaden kostar samhället runt 500 000–600 000 kronor på årsbasis i förlorat produktionsvärde och försörjningskostnader. För de unga som varken arbetar eller studerar som har en mer komplex problematik där olika välfärdsinsatser krävs och eller kontakter med rättsväsendet sker, blir kostnaderna på kort och lång sikt ännu högre. Det finns många orsaker till att unga människor inte etablerar sig på arbetsmarknaden. Det innebär att de unga som varken arbetar eller studerar behöver olika sorters stöd och aktiviteter på väg mot studier och arbete och att det finns en fungerande samverkan mellan aktörer.

Ett långsiktigt och strategiskt stöd

För ett strategiskt och långsiktigt stöd till Sveriges kommuner och andra aktörer som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar, har MUCF under 2023 tagit fram kunskapsunderlag i form av en tematisk rapport, tillhandahållit relevant statistik kring unga som varken arbetar eller studerar, genomfört workshoppar (så kallade kommunträffar) med kommuner och samordningsförbund samt utgjort en stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer. Den tematiska rapporten visar på olika villkor för etablering, analyserar statistik vad gäller lokala skillnader mellan kommuner samt

framgångsfaktorer och erfarenheter. Rapporten sprider även lärande exempel och förväntas därmed utgöra ett värdefullt kunskapsunderlag för det fortsatta arbetet med att stödja lokala aktörer att ta fram strategier, strukturer för samverkan och handlingsplaner. För att underlätta för olika aktörer på lokal och nationell nivå, tar MUCF fram och tillgängliggör statistik på myndighetens webbplats kring unga som varken arbetar eller studerar vilken visar statistiska skillnader för kön, ålder och om personen är inrikes eller utrikes född. Statistiken går att bryta ned på län och kommun. Arbetet med att tillhandahålla statistik förväntas leda till att olika aktörer lättare kan ta fram relevant data som kan ligga till grund för planering och beslut kring målgruppen.

För att konkret stödja lokala aktörer i deras arbete med att minska antalet unga utan arbete eller studier har MUCF genomfört interaktiva kommunträffar. Under 2023 hölls 12 kommunträffar och totalt 20 kommuner deltog. Träffarna har planerats i samråd med samordningsförbund eller direkt med kommuner som efterfrågat stöd från MUCF och anpassats efter lokala önskemål och förutsättningar. I samordningsförbunden ingår kommuner, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Regionen. Upplägget gör att kunskap kring lokala förhållande nyttjas och genom deltagande av de olika aktörerna som alla har en viktig roll för att unga skall få arbete eller gå vidare till studier läggs en grund till fortsatt arbete. Till varje workshopserie har MUCF tagit fram kommunspecifik statistik kring unga som varken arbetar eller studerar för att stödja aktörerna på lokal nivå att göra en nulägesanalys. Efter genomförda kommunträffar kan MUCF se positiva steg i kommunernas utvecklingsarbete. Det finns exempel där arbetsförmedlingen reviderat överenskommelserna som skrivits i början av året och kompletterat dessa med bilagor där de lagt till att inom befintlig samverkan ska ett visst antal timmar avsättas för samverkan mellan kommun och arbetsförmedling specifikt kring unga. Andra exempel är att en del deltagande kommunerna har genomfört arbete när det gäller samverkan, tagit fram nya projektsatsningar med förebyggande inriktning eller har tagit fram insatskartor kring stödinsatser.

Utvärdering av nyttan av arbetet

En enkätutvärdering gjordes kring hur deltagarna upplevde nyttan av kommunträffarna. I denna framkom att 68 procent fann innehållet mycket användbart. 28 procent ansåg innehållet vara ganska användbart. 4 procent av deltagarna ansåg innehållet vara mindre användbart. 82 procent ansåg att helhetsintrycket av kommunträffarna var mycket bra, 17 procent bra och 2 procent mindre bra.¹

¹ Deltagarnas svar på skalan 1–5, där 5 är mest positivt och 1 mest negativt har bedömts enligt följande: 4–5 har bedömts som mycket bra, 3 har bedömts som bra och 1–2 som mindre bra.

Under uppföljningen kan myndigheten se följande positiva steg i arbetet:

- 1) Deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå har fått möjlighet till en förbättrad kunskap och/eller blivit bättre rustade i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar.
- 2) Olika grupper av unga som varken arbetar eller studerar har identifierats av deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå.
- 3) Möjligheter och nödvändiga förutsättningar och strukturer för samverkan diskuterats och tydliggjorts av deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå samt
- 4) Deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå påbörjat sitt arbete med att konkretisera vad nästa steg är för att bättra stödja unga till studier och etablering.

Fortsatt behov av insatser och en ökad ambitionsnivå

Det finns en efterfrågan på stöd från MUCF från samordningsförbund och kommuner och ett flertal förfrågningar kring stödinsatser har redan inkommit för 2024. MUCF ser ett stort behov av fortsatta insatser från myndigheten. Det innebär bland annat att stärka myndighetssamverkan på lokal och nationell nivå genom konkret gemensamt arbete. Det är av stor vikt att öka tillgängligheten av befintlig kunskap om målgruppen och i synnerhet kunskap om framgångsrika arbetsmetoder samt att ta utvecklingsarbetet ett steg vidare genom att utveckla en kompetensplattform. MUCF ser det också som fortsatt viktigt med nationell samordning och att det är prioriterat att återföra till samtal på nationell nivå kring de framgångar och utmaningar som pågår på lokal nivå mellan statliga myndigheter och kommunerna.

Myndigheten föreslår att regeringen ger MUCF:

- Ett långsiktigt uppdrag för stöd till lokala aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar
- Ett långsiktigt uppdrag för nationell samordning av aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar
- Ett uppdrag att fungera som nationellt kompetenscentrum för frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar
- Ett uppdrag att ta fram kunskap om stödbehov och effektiva insatser för unga med psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar som varken arbetar eller studerar
- Ett förnyat uppdrag att fördela statsbidrag till samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar

1. Inledning

Denna rapport är en redovisning av hur Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) genomfört de uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2023 som rör unga som varken arbetar eller studerar. Rapporten ger inledningsvis en bakgrund till uppdraget sedan följer en översiktlig bild av nuläget gällande unga som varken arbetar eller studerar, likvärdighet, utmaningar, framgångsfaktorer. Rapporten redogör för myndighetens aktiviteter, vägval och utveckling i arbetet. Rapporten avslutas med ett kapitel om resultat vad gäller myndighetens uppdrag samt förslag på fortsatta insatser. Sammanfattningsvis bedömer MUCF att arbetet kring uppdraget gett positiva resultat under året vad gäller ökad kunskapen kring unga som varken arbetar eller studerar samt stärkt samverkan mellan förvaltningar, myndigheter och andra aktörer.

1.1 Myndighetens uppdrag

Enligt 2023 års regleringsbrev till MUCF ska myndigheten:

- Stödja de aktörer, i första hand kommuner, som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar.
- Vara samordnande i den nationella stödfunktionen och i detta uppdrag inhämta kunskaper och erfarenheter från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Statens skolverk. Uppdraget ska genomföras i nära dialog med Sveriges Kommuner och Regioner.

1.2 Bakgrund

I slutbetänkandet av Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (2018) konstateras att de insatser som görs för att fler unga ska etableras på arbetsmarknaden präglas av bristande samordning och en otydlig ansvarsfördelning. Utredningen lyfter fram behovet av att stödja de aktörer som möter unga som varken arbetar eller studerar.² Mot denna bakgrund fick MUCF i uppdrag att stödja aktörer, i första hand kommuner, som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar. Myndigheten har sedan 2020 även ett uppdrag kring myndighetssamordning för de nationella aktörer som bidrar till etableringen av unga som varken arbetar eller studerar. MUCF bidrar till förverkligande av målsättningen för svensk ungdomspolitik att ”alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen”.³ Arbetet utgår från ett ungdoms-, ickediskriminerings-, jämställdhets-, barnrätts- och funktionshinderperspektiv.

² SOU 2018:11 ”Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar”

³ Prop. 2013/14:191 ”Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande”

MUCF definierar unga som varken arbetar eller studerar som unga i åldrarna 16–29 år som är folkbokförda i Sverige och som under ett kalenderår:

- Inte haft arbetsinkomster över ett prisbasbelopp (52 500 kr 2023)
- Inte haft studiemedel, varit utbildningsregistrerade eller studerat vid SFI mer än 60 timmar

Unga som varken arbetar eller studerar är heterogen grupp. För en del unga är det en kortvarig situation medan andra unga som varken arbetar eller studerar riskerar att hamna i ett långvarigt utanförskap med stora samhällskostnader, ofrivillig ensamhet och ett personligt lidande för både individer och deras anhöriga. Det utgör också ett ineffektivt nyttjande av en värdefull resurs för samhället där ungas möjligheter att bidra till produktion och skatteintäkter uteblir. Det finns många orsaker till att unga människor inte etablerar sig på arbetsmarknaden eller börja studera. Det innebär att de unga som varken arbetar eller studerar behöver olika sorters stöd och aktiviteter på väg mot etablering på arbetsmarknaden eller studier.

För att olika aktörer ska få en bättre bild av hur många unga som varken arbetar eller studerar och vad som är känt kring gruppen tar MUCF fram statistik över unga som varken arbetar eller studerar. Statistiken visar skillnader i kön, ålder och om personer är inrikes eller utrikes födda. Statistiken presenteras på webbplatserna mucf.se och ungidag.se. Statistiken kan brytas på läns- och kommunnivå. Uppgifterna är baserade på registerdata från olika källor vilket medför att det finns en eftersläpning.⁴

1.3 Översikt kring nuläget

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällets fokusrapport visar att nästan var tionde ung person i åldrarna 16–29 år befinner sig under mer än ett års tid utanför både arbete och studier. Under 2021 befann sig 137 486 unga i en situation där de varken arbetade eller studerade vilket motsvarar 7,9 procent av alla unga i de åldrarna. Det betydligt vanligare att varken arbeta och studera bland de personer som är 25–29 år än för de i yngre åldersgrupper.⁵ Det är vidare vanligare bland unga utrikes födda jämfört med inrikes födda att inte arbeta eller studera. Högst andel unga som varken arbetar eller studerar är för utrikes födda kvinnor. Vidare är det vanligare att vara utanför arbete eller studier bland unga som saknar fullständig gymnasieexamen, har funktionsnedsättningar eller långvariga sjukdomar, har psykisk ohälsa eller blir föräldrar i ung ålder.⁶

⁴ Sammanställning och publicering av statistik kring unga som varken arbetar eller studerar sker med cirka 1,5 års tidsfördröjning. Det beror på att statistik för inkomster och utbildning sammanställs med viss fördröjning.

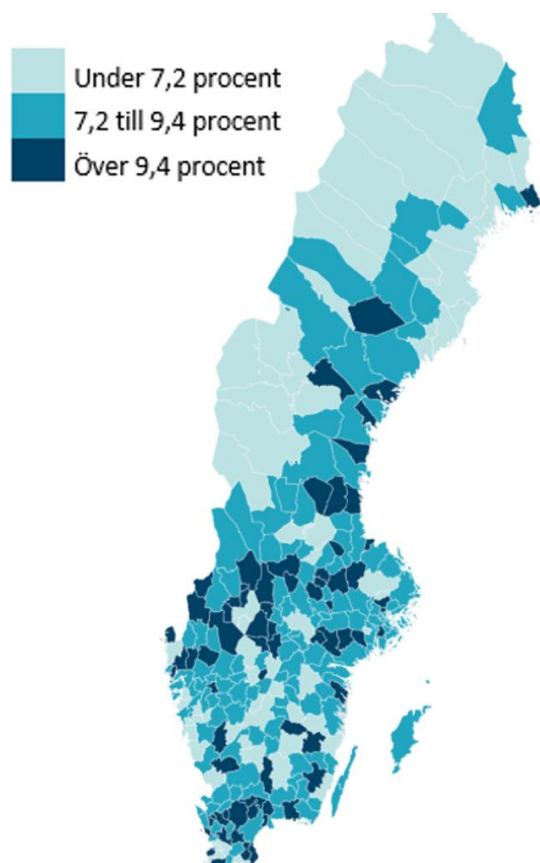
⁵ MUCF ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering” (2023) sid 10–23

⁶ MUCF ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering” (2023) sid 25

Genomsnittet kring andel unga som varken arbetar eller studerar skiljer sig vidare åt till viss del mellan kommuner. I kommunen med högst andel är det 16,7 procent unga som är utan både arbete och studier medan den kommun med lägst andel har 4,8 procent unga som varken arbetar eller studerar. MUCF rapport visar samtidigt att skillnader för majoriteten av kommuner är förhållandevis små. Hälften av kommunerna ligger inom ett spann på 7,2 till 9,4 procent av kommunens unga som varken är i arbete eller studier. Det finns en del kommuner där andelen unga utan arbete eller studier är varaktigt låg eller hög jämfört med andra kommuner.⁷

Kommuners strukturella förutsättningar, som demografisk sammansättning och lokala arbetsmarknadsförutsättningar, spelar en betydande roll för hur hög andel kommunen har av unga som varken arbetar eller studerar. En del av variationen mellan kommuner kan dock inte förklaras av strukturella förutsättningar och detta talar för att det finns andra faktorer som förklarar skillnader mellan kommuner. Undersökningen visar att det finns brister i likvärdighet vad gäller vilket stöd de unga får beroende på vilken kommun de bor i. Stödet är mer utbyggt i vissa kommuner.⁸

Figur 1. Geografisk fördelning av andel unga som varken arbetar eller studerar.

⁷ MUCF "Fokus 23 – Olika villkor för etablering" (2023) sid 37

⁸ MUCF "Fokus 23 – Olika villkor för etablering" (2023) sid 10–13

1.4 Kostnader för samhället

Samhällets prioriteringar vad gäller främjande och förebyggande insatser har en betydelse för ungas levnadsvillkor och framtida etablering på arbetsmarknaden. Socioekonomiska analyser av värdet när det gäller främjande och förebyggande insatser visar att investeringar som riktas mot unga som riskerar eller befinner sig utanförskap har potential att bespara samhället stora kostnader och motverka lidande för personer som drabbas.⁹ Vid beräkningar av kostnader för utanförskap kan, beroende på individens livssituation, följande kostnadsposter identifieras: produktionsförluster, skatteförluster, välfärdsinsatser och försörjningskostnader.^{10 11}

MUCF genomförde en studie som följde 70 000 ungas etableringsprocess från år 2004 fram till dess att de var 29 år. Studien visade att var tionde ung person är utanför både arbete och studier någon gång i sin ungdom. Medan denna tid är en kortvarig och tillfällig situation för en del riskerar andra att hamna i ett fortsatt utanförskap. Studien visade att för den yngre åldersgruppen som följdes (som år 2004 var 16–19 år) var varannan person utanför arbete eller studier i **över ett decennium** och var i genomsnitt utan arbete eller studier i sex år fram till 29 års ålder. För den äldre åldersgruppen i som följdes i studien (som år 2004 var 20–24 år) så var **var tredje person utanför arbete eller studier nio år senare** och under den tiden i genomsnitt utan arbete **tre år** fram till de var 29 år. Studien visade vidare att strax över en av fyra av samtliga ungdomar som varken arbetade eller studerade var utan arbete eller studier under lång tid, **mellan fem och elva år**. De bakgrundsfaktorer som hade allra störst påverkan på att situationen varade under lång tid var att ha en funktionsnedsättning eller sjukdom som medförde nedsatt arbetsförmåga och att ha psykisk ohälsa.¹²

En socioekonomisk studie kring utanförskapets effekter och kostnader (E. Nilsson Lundmark och I. Nilsson) visar att ett utanförskap, både ett kortvarigt och av längre karaktär, för unga som inte etablerar sig på arbetsmarknaden kan få stora samhällskostnader som belastar olika aktörer. Ett års försenat inträde på arbetsmarknaden utan följdkomplikationer kostar samhället skattningsvis runt 500 000–600 000 kronor på årsbasis.¹³ I kostnaden ingår förlorat produktionsvärde (BNP förlust) och de försörjningskostnader som uppstår för den enskilde i form av a-kassa, sjukpenning¹⁴ eller försörjningsstöd. Unga som av olika skäl inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden i enlighet med sin egentliga förmåga riskerar att få reducerad lön, lägre intjänad pension och lägre konsumtionsstandard. Även där innebär det samhällsekonomiska

⁹ MUCF, Eva Nilsson Lundmark och Ingvar Nilsson ”Utanförskap och unga – en socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga” (2022) sid 7.

¹⁰ Ingvar Nilsson i samarbete med Skandia Idéer för livet, ”Sociala investeringar kring barn och unga” (2012) sid 23

¹¹ MUCF, Eva Nilsson Lundmark och Ingvar Nilsson ”Utanförskap och unga – en socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga” (2022) sid 85.

¹² MUCF, ”Ett långvarigt utanförskap- olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar” (2020) sid 8–9.

¹³ MUCF, Eva Nilsson Lundmark och Ingvar Nilsson ”Utanförskap och unga – en socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga” (2022) sid 64.

¹⁴ Eller aktivitetsersättning/sjukersättning

kostnader som utgörs av framför allt produktionsförluster.¹⁵ För de unga som varken arbetar eller studerar som har en mer komplex problematik där olika välfärdsinsatser krävs och eller kontakter med rättsväsendet sker, blir kostnaderna på kort och lång sikt ännu högre. Perioder av psykisk ohälsa och arbetslöshet kan kosta samhället omkring 8,9 miljoner för en individ på lång sikt.¹⁶ Genom socioekonomiska kalkyler går det vidare att skatta att för ett livslångt utanförskap med vårdkrävande psykisk ohälsa eller ett utvecklat missbruk, kan kostnaden för samhället uppgå till mellan 10 miljoner och mer än 30 miljoner. Studien visar att kostnader för ett utanförskap ofta blir mycket **höga** och **varierar kraftigt beroende** på vilken form av utanförskap som avses. Kostnadernas **fördelning** mellan olika kostnadsslag varierar och beroende på utanförskapets omfattning, svårighet och varaktighet blir vidare olika aktörer i **olika hög grad** belastade av kostnader.¹⁷

1.5 Myndighetens arbete

Sedan 2018 har myndigheten haft uppdraget att stödja de aktörer som arbetar för att fler unga, såväl kvinnor som män, etableras i arbets- och samhällslivet. I arbetet inhämtades kunskap av vad som tidigare gjorts och föreslagits kring målgruppen. Erfarenheter och förslag från den nationella samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar, Delegationen för unga och nyanlända till arbete samt Temagruppen för unga i arbetslivet beaktades.

I arbetet har ett koncept tagits fram med kommunträffar som utvecklar arbetet lokalt med unga som varken arbetar eller studerar. Kommunträffarna består av en workshopserie som cirka 100 kommuner tagit del av. Vidare har MUCF arbetat med myndighetssamordning för de nationella aktörer som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar. Detta har skett i samarbete med Sveriges kommuner och regioner. Syftet med stödfunktionen är att delge varandra kunskap om respektive verksamheter samt att utbyta erfarenheter och föra frågor mellan den lokala och nationella nivån.

Myndigheten har som ett led i arbetet med att bygga upp kompetens tagit fram en rad rapporter om unga som varken arbetar eller studerar. Rapporterna synliggör statistik och visar hur olika bakgrundsfaktorer påverkar sannolikheten att unga hamnar i en situation där de varken arbetar eller studerar, synliggör systemhinder och strukturella utmaningar. Särskilt fokus har legat på att identifiera och synliggöra sårbara grupper som särskilt riskerar att hamna långt ifrån arbete och studier.

¹⁵ MUCF, Eva Nilsson Lundmark och Ingvar Nilsson ”Utanförskap och unga – en socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga” (2022) sid 69

¹⁶ För mer information om kalkylmodellen se sid 67, 79, 83–89 i ”Utanförskap och unga – en socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga” (2022)

¹⁷ MUCF, Eva Nilsson Lundmark och Ingvar Nilsson ”Utanförskap och unga – en socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga” (2022) Sid 65–67

MUCF har bidragit till ett utvecklingsarbete och stärkt samverkan på lokal- och nationell nivå. Viktiga samhällsfrågor som rör ungas levnadsvillkor har lyfts genom att MUCF förmedlat saklig och objektiv information om rådande situation, utmaningar och möjliga framgångsfaktorer. MUCF spelar en viktig roll i att bidra till att skapa samverkansprocesser som ger värde för alla parter och bidrar till att förkorta tiden för unga som varken arbetar eller studerar och förebygger att unga står utanför studier eller arbete.

Sammanfattningsvis ser MUCF att de unga som faller inom gruppen unga som varken arbetar eller studerar är en värdefull resurs för samhället, men noterar att samhället inte tillfullo nyttjar den potential som finns och att likvärdighet i landet brister. Det gör att ett målinriktat arbete för att stärka samverkan och utveckla kunskap och kompetens hos personer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar är fortsatt viktigt. Samhällets investeringar i syfte att få unga i studier eller arbete, blir snabbt samhällsekonomiskt lönsamt och är viktigt för att minska ofrivillig ensamhet och ett personligt lidande för både individer och deras anhöriga. MUCF har en lång erfarenhet av att arbeta med frågan kring ungas etablering, kompetens kring ungas levnadsvillkor, kunskap kring civilsamhället och vana vid myndighetssamordning. Myndighetens arbete kan i förlängningen positivt bidra till att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar.

2. Unga som varken arbetar eller studerar – en heterogen grupp

2.1 En heterogen grupp

Under 2021 var 137 486 unga i åldrarna 16–29 år utan studier eller arbete. Utav dessa var 62 444 kvinnor och 75 042 män. Gruppen unga som varken arbetar eller studerar är heterogen vilket innebär att det finns många orsaker till att unga människor inte etablerar sig på arbetsmarknaden. Det innebär också att de unga som varken arbetar eller studerar behöver olika sorters stöd och aktiviteter på väg mot etablering på arbetsmarknaden. Störst andel unga som varken arbetar eller studerar år 2021 befann sig i okänd aktivitet (drygt 51 000). En del av dessa är resursstarka ungdomar medan andra unga är marginaliserade utan myndighetskontakter. Av de resursstarka ungdomarna kan exempelvis unga som befinner sig utomlands för att resa ingå medan de ungdomar utan myndighetskontakter kan inrymma unga med svåra hälsoproblem och som försörjer sig utanför systemen.¹⁸ Den näst största undergruppen utgörs av unga arbetslösa (knappt 43 000) som får ersättning för statliga arbetsmarknadsåtgärder som Arbetsförmedlingen ansvarar för. Andra unga har funktionsnedsättning eller långvariga sjukdomar och får sjuk- eller aktivitetsersättning (omkring 31 000). Ytterligare en grupp unga som inte studerar eller arbetar är unga som är föräldralediga. Omkring 13 000 var föräldralediga på garantinivå vilket visar att de har haft svag arbetsmarknadsanknytning innan de fick barn eftersom de inte varit berättigade till en högre ersättningsnivå.¹⁹

Tabell 1. Antal och andel unga som varken arbetar eller studerar 2021 i åldrarna 16–29 år.

2021, Kön, Ursprung, Ålder, Alla	16-24 år		25-29 år	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Kvinnor Inrikesfödd	15 264	3,8 %	20 022	7,8 %
Kvinnor Utrikesfödd	9 933	10,2 %	17 225	21,3 %
Män Inrikesfödd	23 096	5,4 %	24 922	9,3 %
Män Utrikesfödd	11 777	9,6 %	15 247	17,6 %

Källa: MUCF statistik.

¹⁸ MUCF. ”Ett långvarigt utanförskap – olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar” (2020), ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering” (2023)

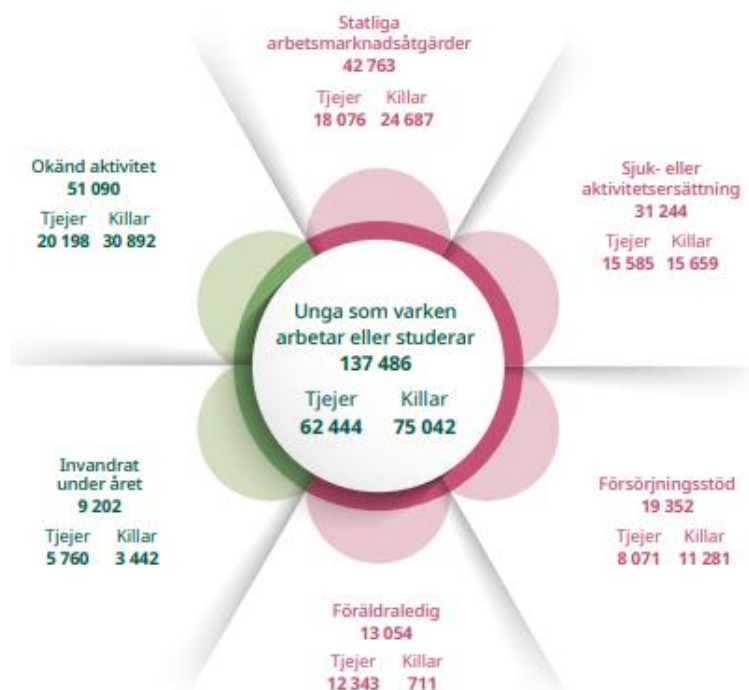
¹⁹ MUCF, ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering” (2023) sid 22–27

Ett antal faktorer påverkar om en ung person hamnar utanför arbete och studier samt påverkar även hur långvarig situationen blir. Dessa faktorer återfinns på både individnivå och på samhällsnivå. Eftersom de samvarierar kan de vara svåra att separera. Tidigare studier, som bygger på registerdata från Statistiska Centralbyrån (SCB), har visat att det är vanligare att unga är utan arbete eller studier ifall de:²⁰

- Saknar fullständig gymnasieexamen
- Har psykisk ohälsa
- Har utländsk bakgrund
- Har funktionsnedsättningar eller långvariga sjukdomar
- Blir förälder i ung ålder

I Arbetsförmedlingens analys av vilka som har svårast att etablera sig på arbetsmarknaden känns mönstret igen. Arbetsförmedlingen konstaterar bland annat att personer som saknar gymnasial utbildning, är födda utanför Europa eller har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga i genomsnitt har längre tid i arbetslöshet.²¹

Figur 2. Försörjningskällor för unga som varken arbetar eller studerar år 2021 i antal personer.²²

²⁰ MUCF, "Ett långvarigt utanförskap" (2020) sid 13, "Fokus 23 – Olika villkor för etablering" (2023) sid. 25

²¹ Arbetsförmedlingen, "Arbetsmarknadsutsikterna våren 2023. Utveckling på arbetsmarknaden 2023–2024. Sid 28–33

²² MUCF. "Fokus 23 – Olika villkor för etablering". Sid 26. Källa för data: SCB.

2.1.1 Unga utan gymnasieexamen

En av de starkaste skyddsfaktorerna för att få god psykisk hälsa och goda livsmöjligheter i framtiden är att uppnå behörighet till gymnasieskolan och att fullfölja gymnasieutbildningen. Svårigheter i skolan med svaga utbildningsresultat ökar risken för psykisk ohälsa och suicid.²³ De unga som saknar gymnasieutbildning är överrepresenterade bland arbetslösa, personer beroende av ekonomiskt bistånd och personer med sjukersättning. Det råder ett ömsesidigt samband mellan skolprestationer och psykisk hälsa.²⁴ Enligt skollagen har skolan ett kompensatoriskt uppdrag, där särskild hänsyn ska tas till elevers olika behov och förutsättningar. Det innebär att skolan ska sträva efter att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen.²⁵ Ett hälsofrämjande och förebyggande arbete med tidiga och samordnade insatser är viktigt. Enligt Socialstyrelsen och Skolverket kan tillgång till tidiga insatser på individnivå förebygga fysisk och psykisk ohälsa, arbetslöshet, missbruk och kriminalitet.²⁶

Tabell 2. Andel elever som avslutat grundskolans årskurs 9 som var behöriga till yrkesprogram på gymnasieskolan, läsåren 2011/12–2021/22. Procent.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel
Riket											
Samtliga, Unga, Inrikesfödd	90.2%	90.5%	90%	90.2%	91.2%	90%	90.3%	89.3%	90.1%	90.2%	88.7%
Samtliga, Unga, Utrikesfödd	62.8%	63.8%	63.2%	56.9%	46.2%	48.6%	54.9%	57%	61.2%	64.9%	64.6%

Källa: Ung idag.se.

Statistik från Ung idag visar att under perioden 2012 till 2022 var det en betydligt större andel bland inrikes födda elever än elever födda utrikes som var behöriga till yrkesprogram på gymnasiet. Skillnaden mellan grupperna ökade mellan år 2014 och 2016, men har sedan dess åter minskat. Våren 2022 var totala andelen behöriga 88,7 procent bland samtliga inrikes födda elever och 64,6 procent bland utrikes födda elever.

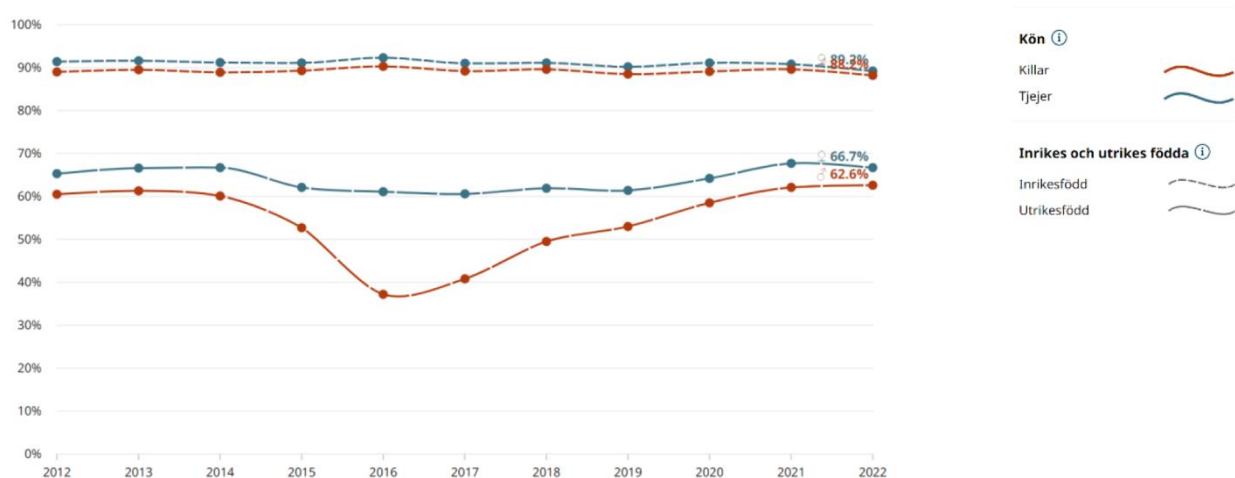
²³ Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten. ”Underlag till nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention. Slutredovisning av regeringsuppdrag 2023” sid 43.

²⁴ MUCF. ”Nationell stödfunktion för unga som varken arbetar eller studerar” (2022) sid 15.

²⁵ Skollagen (2010:800) 1 kap. 4 § 2 stycket

²⁶ Socialstyrelsen och Skolverket. ”TSI-boken Stöd i arbetet med tidiga och samordnade insatser för barn och unga.” (2023) sid 5.

Diagram 1. Andel elever som avslutat grundskolans årskurs 9 som var behöriga till yrkesprogram på gymnasieskolan (procent).

Källa: Ung idag.se.

Som diagrammet ovan visar så har skillnaden mellan bland inrikes födda elever kvinnor och män varit liten mellan 2012 och 2022. Bland utrikes födda elever har andelen behöriga till yrkesprogram varit betydligt högre bland kvinnor än bland män sedan våren 2015, men skillnaden har åter minskat de senaste åren.²⁷

2.1.2 Psykisk ohälsa

Unga med psykisk ohälsa är en särskilt sårbar grupp vad gäller etablering på arbetsmarknaden. En långtidsstudie av MUCF kring utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar visar att unga med psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga, är överrepresenterade bland de unga som under lång tid befinner sig i en situation utan arbete eller studier.²⁸ Under 2023 genomförde Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) en stor kartläggning kring ungas psykiska hälsa. Rapporten har ett fokus på ungas egna röster och erfarenheter kring psykisk hälsa och ohälsa och vad de ser påverkar hälsan och dåligt mående samt deras förslag kring möjliga utvecklingsområden från samhällets sida.

MUCF ser att det finns ett behov av att ta fram och sammanställa kunskap om stödbehov och effektiva insatser, metoder och arbetssätt riktade mot unga med psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar och som varken arbetar eller studerar. Målsättningen är att öka möjligheterna för unga med psykisk ohälsa eller funktionsnedsättningar att återgå till utbildning

²⁷ Under läsåret 2015/16 invandrade många barn. De som kom nära in på betygsättningen har haft svårt att hinna uppnå godkända slutbetyg. Sedan våren 2015 ingår elever som saknar uppgift om personnummer i kategorin utländsk bakgrund och utrikes födda. Tidigare ingick dessa i svensk bakgrund och inrikes födda.

²⁸ MUCF, ”Ett långvarigt utanförskap” (2020) sid 20, 29.

eller arbete samt att unga inte ska hamna i en situation där de långvarigt står utanför både arbete och studier.

2.1.3 Unga utrikes födda

Data vad gäller utrikes födda visar att andelen som varken arbetar eller studerar är betydligt större bland utrikes födda i åldern 16–24 år än bland inrikes födda. År 2021 var andelen 9,9 respektive 4,6 procent. Andelen som varken arbetar eller studerar har dock minskat något bland utrikesfödda över tid. År 2016 var det 15,5% bland gruppen utrikesfödda 16–24 år som varken arbetade eller studerade jämfört med 9,9 procent år 2021.²⁹

Tabell 3. Unga 16–24 år som varken arbetar eller studerar inrikes och utrikes född, procent.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel
Riket															
Samtliga, Unga, Inrikesfödd	5.6%	5.9%	7.3%	6.3%	5.8%	6.2%	6.3%	6.2%	6%	5.6%	5.2%	5%	5.1%	5.2%	4.6%
Samtliga, Unga, Utrikesfödd	16.8%	17.2%	19%	17.2%	16.3%	16.4%	15.6%	15.2%	14.1%	15.5%	12.4%	11.8%	10.3%	10.1%	9.9%

Källa: Ung idag.se.

Som tabell 4 visar, var det år 2021 en större andel kvinnor än män bland utrikes födda unga i åldrarna 16–24 år som varken arbetade eller studerade år 2021, 10,2 respektive 9,6 procent. Bland inrikes födda unga var det en något större andel män än kvinnor som varken arbetade eller studerade, 5,4 respektive 3,8 procent.³⁰

²⁹ Källa: Ung idag.

³⁰ Källa: Ung idag. Notera att För åren 2015–2021 är gränspendlare till Norge, Finland och Danmark borträknade. Gränspendlare är personer som är folkbokförda i Sverige, men som arbetar i ett land som gränsar till Sverige. För åren 2007–2014 är enbart gränspendlare till Norge och Danmark borträknade. Det innebär att de kommuner som har många gränspendlare till Finland inte har fullt ut jämförbara siffror över hela tidsperioden.

Tabell 4. Andelen kvinnor och män som varken arbetar eller studerar i åldern 20–24 år, inrikes och utrikesfödd, procent.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel
Riket															
Killar, Inrikesfödd	5.5%	5.9%	7.9%	6.6%	6%	6.6%	6.7%	6.6%	6.5%	6.1%	5.7%	5.5%	5.7%	6%	5.4%
Tjejer, Inrikesfödd	5.8%	5.9%	6.7%	5.9%	5,6%	5.8%	5.9%	5.7%	5.5%	5%	4.8%	4.5%	4.4%	4.3%	3.8%
Killar, Utrikesfödd	15.5%	15.6%	18.3%	15.9%	14.8%	14.7%	14%	14%	12.9%	15%	11.1%	11.3%	9.3%	9.5%	9.6%
Tjejer, Utrikesfödd	18.1%	18.7%	19.8%	18.5%	17.7%	18.2%	17.3%	16.6%	15.5%	16.1%	14.1%	12.5%	11.7%	10.9%	10.2%

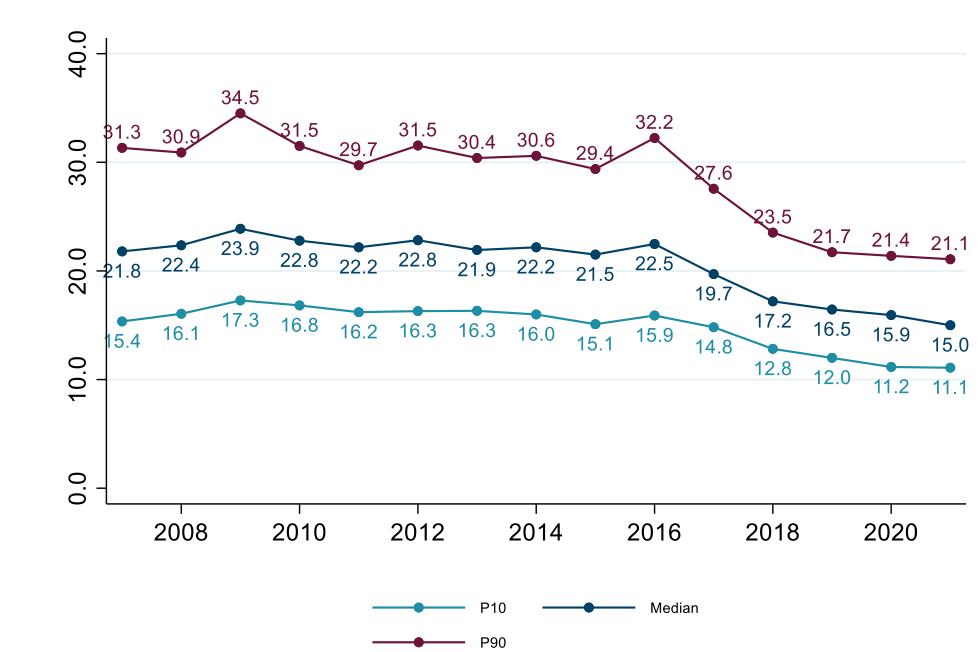
Källa: Ung idag.se.

Det finns skillnader i hur den lokala variationen i andelen unga som varken arbetar eller studerar förändrats över tid för olika grupper av unga. I MUCF Fokusrapport³¹ har variation mellan kommuner räknats ut med hjälp av ett spridningsmått som bygger på percentiler.³² I de två diagrammen nedan visas skillnad i utvecklingen i andelen unga utan arbete eller studier bland utrikes födda och inrikes födda kvinnor i Sveriges kommuner. Medianvärdet är betydligt högre för utrikes födda kvinnor än för inrikes födda kvinnor sett över hela tidsperioden.

³¹ MUCF. ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering”.

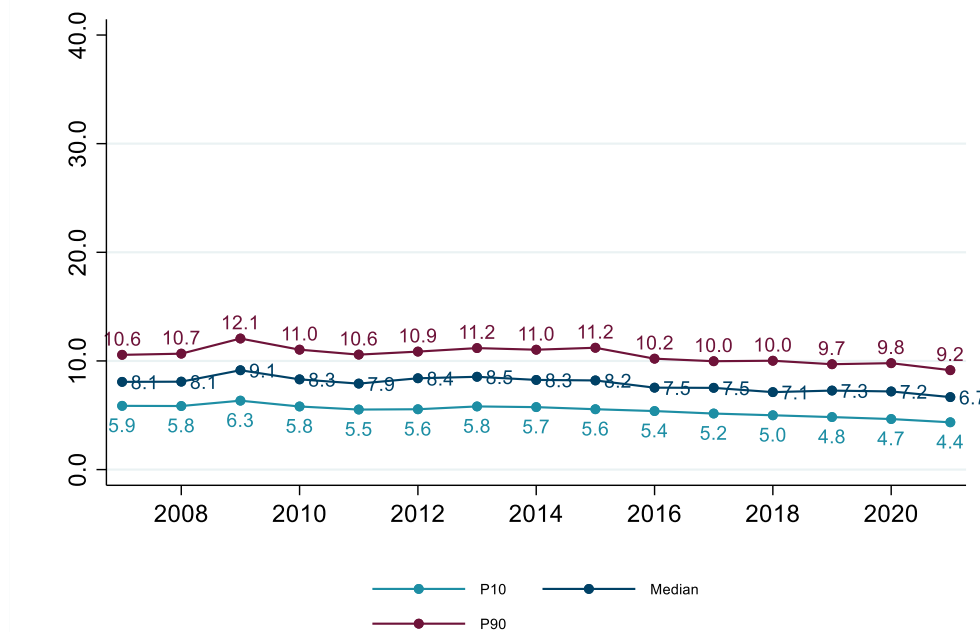
³² Den 10:e percentilen (P10) motsvaras av den andel unga som varken arbetar eller studerar som 10 procent av alla kommuner har en andel som ligger under och 90 procent av kommunerna har en andel som ligger över. Den 90:e percentilen (P90) motsvaras av den andel unga som varken arbetar eller studerar som 90 procent av alla kommuner har en andel som ligger under och 10 procent av kommunerna har en andel som överstiger. För mer information, se Fokus 23 sid 40.

Diagram 2. Skillnad i andel unga som varken arbetar eller studerar bland utrikes födda kvinnor 16–29 år i Sveriges kommuner, 2007–2021. Procent.

Källa: Fokus 23, bearbetningar av data från SCB.

Diagram 3. Skillnad i andel unga som varken arbetar eller studerar bland inrikes födda kvinnor 16–29 år i Sveriges kommuner, 2007–2021. Procent.

Källa: Fokus 23, bearbetningar av data från SCB.

2.1.4 Unga med funktionsnedsättningar

Unga med en eller flera funktionsnedsättningar har sämre förutsättningar för att kunna arbeta och löper en större risk att vara utanför arbete och studier³³. Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har sämre arbetsmarknads- och utbildningsutfall i jämförelse med den övriga befolkningen. En studie som Forte publicerade 2020³⁴ visar att bland unga i åldern 20–25 som varken arbetar eller studerar har nästan var tredje en funktionsnedsättning. I studien framkommer att dessa unga är kvar betydligt längre tid utan arbete och studier i jämförelse med andra.

2.1.5 Förälder i ung ålder

I MUCF studie kring hur olika bakgrundsfaktorer påverkar sannolikheten att unga är utan arbete eller studier så framkommer att de faktorer som har störst påverkan på att kvinnor är återkommande utan arbete eller studier är att ha barn och att ha aktivitetsersättning. En tidigare studie av Temagruppen Unga i arbetslivet (2014) fann att var tredje kvinna i åldrarna 16–25 år som var utan arbete eller studier hade barn jämfört med att 5 procent av kvinnor som var sysselsatta. MUCF studie har även indikerat att föräldraskap påverkar unga kvinnor och män på olika sätt. Studien visade att det är vanligare bland kvinnor med barn än bland män med barn att vara utan arbete eller studier men att för kvinnor är det fler kvinnor med barn än män med barn som är kortare tid utan sysselsättning.³⁵

2.2 Utmaningar på lokal nivå

MUCF:s rapport Fokus 23 pekar på flera utmaningar på lokal nivå i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. Flera kommuner anger att de har svårt att nå ut till de unga som verksamheten är till för och andra unga är svåra att motivera att ta del av insatser. Det kan också vara utmanande att erbjuda aktiviteter som känns meningsfulla.

Kommuner ser att det är svårt att skapa varaktighet i verksamheter och projekt som finansieras med extern finansiering. Det är en utmaning att implementera arbetet i den ordinarie verksamhetsstrukturen när den externa finansieringen upphör.

En god samverkan mellan aktörer i arbetet med unga utan arbete eller studier är viktigt men undersökningen visar att det finns utmaningar i att få till stånd en väl fungerande samverkan. Det handlar om att hitta kontaktvägar in i andra aktörers organisationer samt att hitta personer som har möjlighet att delta i olika former av samverkan. Arbetsförmedlingen och

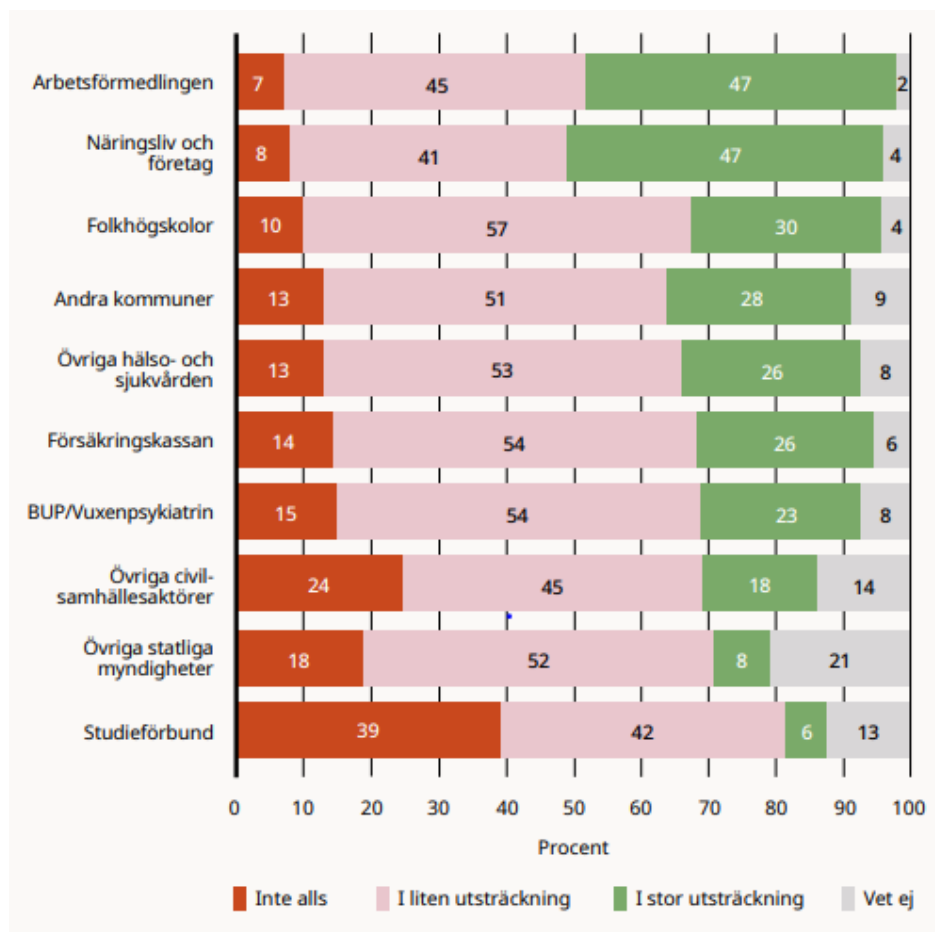
³³ MUCF. ”Ett långvarigt utanförskap” (2020) Sid 29.

³⁴ Forte 2020: Unga som varken arbetar eller studerar – en kartläggning och kunskapsöversikt. Sid 23

³⁵ MUCF. ”Ett långvarigt utanförskap” (2020). Sid 9–13, 30

Försäkringskassan har minskat sin lokala närvaro efter att de genomfört organisationsförändringar vilket kommuner uttrycker försvårar samverkan.³⁶

Diagram 4. I vilken utsträckning kommuner samverkar om unga som varken arbetar eller studerar med olika aktörer, 2023. Procent.³⁷

Källa: Fokus 23. MUCF:s enkät till kommuner om unga som varken arbetar eller studerar (2023).

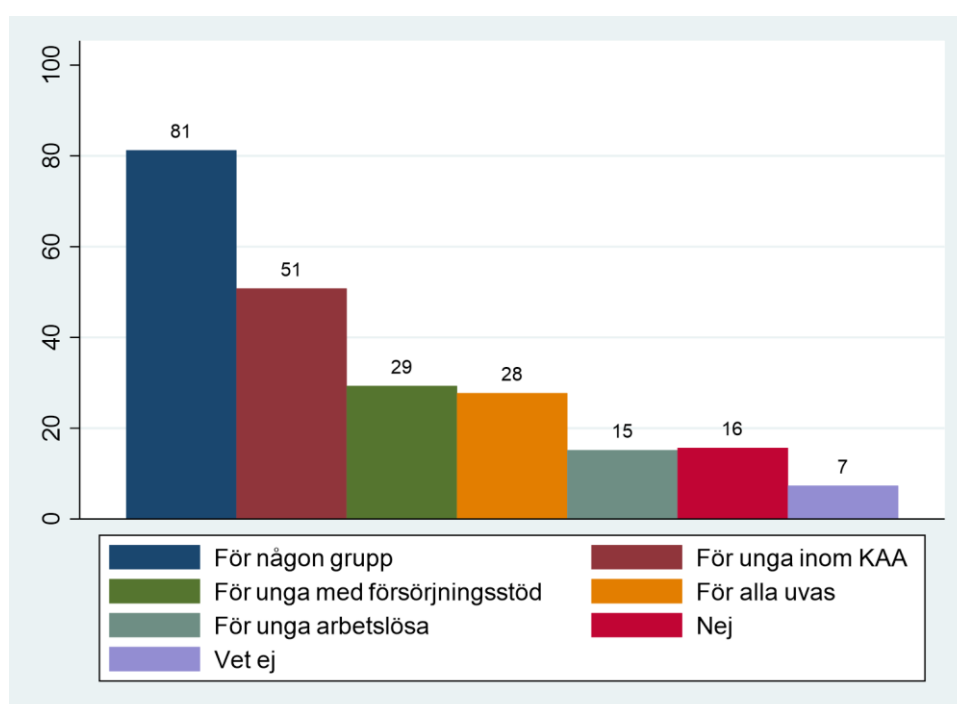
³⁶ MUCF, "Fokus 23 – Olika villkor för etablering" (2023). Sid 30

³⁷ MUCF, "Fokus 23 – Olika villkor för etablering" (2023). Sid 74

2.3 Framgångsfaktorer

I MUCF: rapport Fokus 23 identifieras framgångsfaktorer för att minska antalet unga som varken arbetar eller studerar. Politiskt beslutade målsättningar för hela målgruppen är en sådan. Gemensamt formulerade mål gör det lättare att arbeta tillsammans eftersom alla strävar åt samma håll. Vidare ger det verksamheterna en riktning och gör det möjligt att mäta resultat. Det är viktigt att verksamheter och arbetssätt baseras på kunskap om målgruppen. Arbetet behöver vara evidensbaserat och det behövs mer forskning kring exempelvis effektiva insatser riktade till målgruppen.³⁸

Diagram 5. Andel kommuner med politiskt beslutade målsättningar för olika grupper av unga som varken arbetar eller studerar, 2023. Procent.

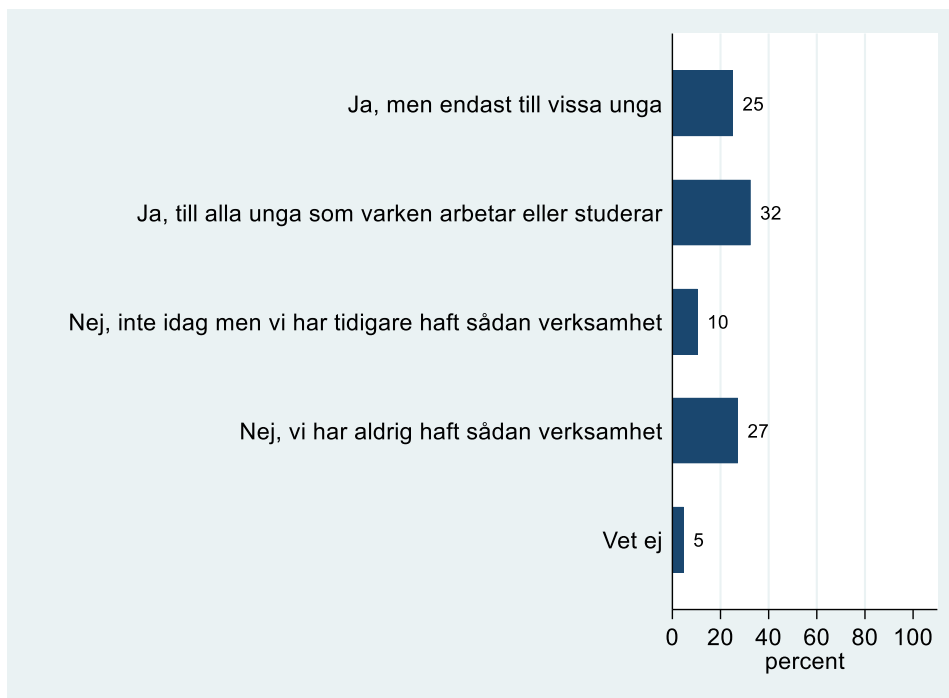

Källa: MUCF:s enkät till kommuner om unga som varken arbetar eller studerar 2023.

Myndighetssamordning på lokal nivå ger effektivare stöd till de unga som varken arbetar eller studerar som behöver insatser från flera aktörer. Kommuner som har så kallad ”en väg in-verksamhet” där unga får tillgång till samordnat stöd från ett team med representanter från olika verksamheter har en lägre andel unga som står utanför arbete och studier.

³⁸ MUCF. ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering” (2023) Sid 111.

Diagram 6. Förekomst av en väg in-verksamhet, 2023. Procent.

Källa: MUCF:s enkät till kommuner om unga som varken arbetar eller studerar (2023).

3. Myndighetens stöd till lokala aktörer

3.1 Utformning av stöd

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor har utvecklat en workshopserie bestående av halvdagars kommunträffar med syfte att öka kunskapen och stärka samverkan lokalt kring unga som varken arbetar eller studerar. Träffarna, som har erbjudits sedan 2019, vänder sig i första hand till förvaltningschefer och strateger med mandat att fatta beslut i frågor relevanta för målgruppen. MUCF fortsatte under 2023 att erbjuda kommuner halvdagsträffar om två eller tre tillfällen där det vid det första tillfället görs en nulägesanalys samt en faktagenomgång. Vid andra tillfället görs en behovsinventering och vid tredje tillfället tas en lokal handlingsplan fram. Träffarna erbjuds oftast digitalt, men även fysiska träffar förekommer i de fall där sådana önskemål finns.

Under året hölls 12 kommunträffar och totalt 20 kommuner deltog. Träffarna planeras ofta i samråd med samordningsförbund och anpassas alltid efter lokala önskemål och förutsättningar. I samordningsförbunden ingår kommuner, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och regionen och de har kännedom om de utmaningar som finns lokalt. De har också god kännedom om de lokala aktörerna och flera samordningsförbund driver projekt där samverkan mellan lokala aktörer ingår som en del i processen för att unga skall få arbete eller gå vidare till studier. De fungerar som bollplank i kommunträffarna, är med vid genomförandet och fortsätter arbetet med kommunerna efteråt. Ett bra samspel mellan offentlig sektor och civilsamhället är viktigt för samhällsutvecklingen och MUCF har en viktig roll i att bidra till att skapa samverkansprocesser som ger värde för alla parter och bidrar till att förkorta tiden för och förebygga att unga står utanför studier eller arbete.

3.1.1 Kommunträffarnas innehåll och utformning

MUCF:s workshopserie

Process för ökad samverkan kring unga som varken arbetar eller studerar.

Målgrupp: Beslutsfattare, chefer och strateger. Kommuner, regioner, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, samordningsförbund och övriga samverkansparter.

3.1.2 Gemensam nulägesanalys

Forskning från Stockholms universitet betonar vikten av att alla aktörer har en gemensam nulägesanalys över målgruppen unga som varken arbetar eller studerar.³⁹ I första kommunträffen ligger fokus på att beskriva målgruppen med lokal, regional och nationell statistik. Genom en enkät undersöks hur samverkan kring målgruppen ser ut idag såväl inom kommunen som med externa aktörer och om aktörerna upplever att de har rätt kompetens. Här lyfter också aktörerna vilka frågor som de tycker är viktigast att arbeta vidare med. I nästa steg identifieras de ”glapp” som finns i samarbetet mellan olika förvaltningar och med externa samverkanspartners som leder till att unga som varken arbetar eller studerar faller mellan stolarna. En viktig del i samverkan är de lokala överenskommelser som finns mellan Arbetsförmedlingen och kommunen och är del i diskussion för nulägesanalysen.

3.1.3 Identifiera framgångsfaktorer

I denna del går deltagarna igenom nationella, regionala och lokala framgångsfaktorer. Utifrån nulägesanalysen och framgångsfaktorerna börjar deltagarna konkretisera vad de olika berörda aktörerna vill göra och hur detta skall göras på kommunnivå. Generellt i de kommunträffar som genomförts finns behov inom tre huvudområden:

- Strukturer för samverkan på ledningsnivå
- Koordinering av parallella insatser från olika aktörer på operativ nivå
- Gemensam kunskaps- och kompetensutveckling

3.1.4 Plan för stärkt samarbete

Inom dessa områden identifieras insatser och aktiviteter som behöver göras och de dokumenteras oftast utifrån följande:

- Syfte
- Aktiviteter
- Vilka aktörer och funktioner bör ingå
- Nästa gemensamma steg
- Minsta möjliga steg som leder till förändring
- Vem tar vid och när?

³⁹ Renate Minas och Tomas Korpi. “Beyond good examples - Analyses of local variation in measures aimed at youth not in employment, education or training” Nedladdad 2023-01-30.

3.2 Genomförda kommunträffar 2023

Under 2023 har myndigheten genomfört kommunträffar i följande kommuner;

- Sollentuna, Sigtuna, Upplands Väsby
- Södertälje
- Tierp, Östhammar, Uppsala, Håbo, Heby
- Vingåker, Strängnäs Nyköping, Gnesta, Flen
- Degerfors, Karlskoga
- Stockholm
- Hylte, Falkenberg, Kungsbacka

Vid dessa träffar deltog representanter från kommunerna, lokal arbetsförmedling samt försäkringskassa och representanter från regionerna. MUCF började med digitala kommunträffar under Covid 19-pandemin. Flera av träffarna 2023 var digitala, men några genomfördes fysiskt på plats. Inför varje tillfälle görs en avvägning tillsammans med samordningsförbundet eller kommunen som efterfrågat stöd vad som passar bäst vad gäller om kommunträffarna sker digitalt eller fysiskt. Det är även en fråga om resurser där digitala kommunträffar gör det möjligt att täcka fler kommuner.

Deltagarna bjuds in, i första hand, genom förslag från samordningsförbundet men MUCF har även vänt sig direkt till kommundirektör, stadsdirektör eller kommunchef.

Antalet kommunträffar har varierat mellan en och tre men flertalet har varit vid tre tillfällen. En svårighet har varit att få samma deltagare att närvara vid tre tillfällen. Många chefer är ansvariga för verksamheter som fodrar deras tid och närvaro vilket kan göra att de har svårt att delta personligen.

Deltagarna från de olika aktörerna är oftast ansvariga för någon del i processen kring unga som varken arbetar eller studerar men förvånansvärt ofta konstateras att det är första gången de sitter i samma ”rum” och diskuterar tillsammans.

De kommunträffar som genomförts under 2023 har lett till en ökad kunskap om unga som varken arbetar eller studerar och en gemensam bild för alla parter om målgruppens behov och möjliga insatser. De synliggör också relevanta parter; kommun, arbetsförmedling, försäkringskassa, region/vård och civilsamhällesorganisationer samt näringsliv. Kunskapen och insynen i varandras/aktörernas verksamheter ökar och detta leder till att nyttjandet av befintlig samverkan, överenskommelser och insatser blir effektivare.

En utmaning är att få till stånd ett varaktigt utvecklingsarbete på lokal nivå efter att en workshopserie avslutats. Genom att MUCF genomför kommunträffarna tillsammans med samordningsförbunden finns det en lokal partner som kan ta vid och driva processen vidare efter avslutad workshopserie.

4. Stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer och andra insatser

4.1 Stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer

4.1.1 Uppdrag

Sedan 2020 har MUCF haft regeringens uppdrag att utveckla ett nationellt samordnat stöd för unga som varken arbetar eller studerar. På nationell nivå arbetar flera myndigheter med gruppen unga som varken arbetar eller studerar utifrån sina respektive ansvarsområden och regeringsuppdrag. Gemensamma satsningar i form av utbildningar, framtagande av ny kunskap och riktade statsbidrag har gjorts, men samverkan mellan myndigheter har inte varit systematisk och formaliserad.

MUCF:s uppdrag att utgöra stödfunktion för myndighetssamordning för de nationella aktörer som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar ska ske i samverkan med:

- Arbetsförmedlingen
- Försäkringskassan
- Jämställdhetsmyndigheten
- Socialstyrelsen
- Statens institutionsstyrelse
- Specialpedagogiska skolmyndigheten
- Skolverket

Samverkan ska även ske i nära dialog med Sveriges kommuner och regioner, SKR.

Inom ramen för myndighetssamordningen delger myndighetsrepresentanterna samt SKR varandra innehållet i respektive uppdrag och arbetssätt som är relaterade till unga som varken arbetar eller studerar.

I mötena ges kunskapspåfyllning, omvärldsbevakning och ett erfarenhetsutbyte sker aktörerna emellan. Det är värdefullt att kontinuerligt hålla varandra uppdaterade om vad som är aktuellt på området. Mötena används också för att föra frågor och synpunkter mellan den lokala och nationella nivån.

Under 2023 har deltagarna i den nationella stödfunktionen träffats vid fem tillfällen. Följande teman var aktuella;

- Unga med funktionsnedsättningar
- Jämställdhet med fokus på utrikes födda kvinnor
- Det kommunala aktivitetsansvaret KAA
- Små kommuners situation och förutsättningar för ungas utbildning och etablering
- Presentationer av aktuell forskning och rapporter

I mars 2023 lämnade MUCF rapporten ”Stödfunktion för myndighetssamordning för de nationella aktörer som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar” till regeringen.⁴⁰ I rapporten lyftes två utvecklingsförslag fram som varit återkommande i mötena med representanterna i stödfunktionen. De två förslagen är:

- Digital kompetensplattform
- ”En-väg-in-verksamhet” lokalt för unga som behöver extra stöd för etablering på arbetsmarknaden.

Dessa förslag är fortfarande aktuella och har även framkommit som relevanta i ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering”⁴¹.

4.1.2 Digital kompetensplattform

MUCF ser att det finns behov av att höja ambitionsnivån i arbetet med att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar. Det finns idag mycket forskning och kunskap om unga som varken arbetar eller studerar, men den är utspridd och i viss mån svårtillgänglig. Det är av stor vikt att öka tillgängligheten till befintlig kunskap om målgruppen och framgångsrika arbetsmetoder som finns.

Syftet med den nationella samordningsfunktionens förslag om en digital kompetensplattform var att samla, sprida och tillgängliggöra information och kunskap om unga som varken arbetar eller studerar och underlätta samverkan genom att informera om nationella myndigheters ansvarsområden och nationell samverkan. MUCF föreslår även i rapporten ”Olika villkor för etablering” att myndigheten får ett långsiktigt uppdrag att fungera som ett nationellt kompetenscentrum i frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar. Ett sådant uppdrag bör, utöver myndighetens befintliga uppdrag, även innefatta att samla, tillgängliggöra och sprida kunskap. Den digitala kompetensplattformen kan därmed utgöra en del i ett nationellt kompetenscentrum. Myndigheter och SKR kan gemensamt ta fram innehåll till plattformen vars syfte är att ge relevant stöd till de lokala aktörer som på olika nivåer arbetar för att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar.

⁴⁰ MUCF. ”Stödfunktion för myndighetssamordning för de nationella aktörer som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar” (2023)

⁴¹ MUCF. ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering” (2023)

Förslag på innehåll i den digitala kompetensplattformen:

- Aktuell forskning om unga som varken arbetar eller studerar
- Framgångsfaktorer från lokal, regional och nationell nivå
- Information om myndigheters insatser och eventuella förändringar
- Internationella erfarenheter

4.1.3 "En-väg-in-verksamhet" för unga lokalt som behöver extra stöd för etablering på arbetsmarknaden

Rapporten "Olika villkor för etablering" visar att det stöd som finns att tillgå för unga som behöver hjälp i sin etableringsprocess skiljer sig åt mellan landets kommuner. En orsak till skillnaderna är att det inte finns ett tydligt uppdrag till kommunerna att arbeta med alla unga som varken arbetar eller studerar. Exempelvis finns skillnader i hur kommuner arbetar med unga över 20 år. Det kommunala aktivitetsansvaret sträcker sig till att individen fyllt 20 år och därefter varierar det hur kommunerna arbetar med uppsökande verksamhet eller inte. De kommuner som har "en-väg-in-verksamhet" arbetar med större framgång med målgruppen.

4.2 Andra insatser

Med syfte att öka kunskapen om unga som varken arbetar eller studerar har följande aktiviteter genomförts under 2023.

4.2.1 Konferenser

Finsamdagarna

För att ge bättre stöd till människor som hamnat utanför arbetslivet samverkar Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommun och region genom att bilda samordningsförbund (Finsam). I april deltog MUCF på Finsamdagarna med en informationsmonter och två seminarier om samverkan kring unga som varken arbetare eller studerar. Runt 150 personer valde att lyssna till myndighetens seminarier och det fanns ett stort intresse att hämta information och diskutera med MUCF i montern.

Mänskliga rättighetsdagarna

I november deltog MUCF på MR-dagarna som 2023 hade temat Rätten till arbete och utbildning. Under dagarna träffade myndigheten besökare i montern och presenterade ett seminarium där MUCF presenterade rapporten "Olika villkor för etablering" och visade på framgångsfaktorer i arbetet med målgruppen. Cirka 100 personer valde att lyssna på MUCF seminarium.

MUCF-dagarna – Ingen ung utanför

MUCF-dagarna genomfördes 29–30 november 2023 och rubricerades ”Ingen ung utanför”. Tema var unga som varken arbetar eller studerar. Den genomfördes både fysiskt och digitalt och samlade ungefär 800 deltagare. Rapporten ”Olika villkor för etablering” presenterades liksom en rad annan aktuell forskning på området. Det hölls panelsamtal och MUCF visade på konkreta exempel på internationella samverkansprojekt där unga delade med sig av sina erfarenheter. Vidare presenterades MUCF:s kommunstöd tillsammans med lokala företrädare som deltagit i kommunträffar under året.

4.2.2 Referensgrupper och nätverk

MUCF bidrar med kunskaper och erfarenheter i flera referensgrupper och nätverk med fokus på unga och utanförskap. Dessa nätverk är betydelsefulla både för myndighetens omvärldsbevakning och kunskapsutveckling samt för stärkt samverkan mellan aktörer.

Attention – Vägen vidare

MUCF är representerad i referensgruppen för Riksförbundet Attentions projekt ”Vägen vidare” för unga som varken arbetar eller studerar med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.

Myndighetsnätverket Etablering och vidare studier för elever med intellektuell funktionsnedsättning

Skolverket samordnar myndighetsnätverket ”Etablering och vidare studier för elever med intellektuell funktionsnedsättning”. MUCF deltar i nätverket tillsammans med SKR, Myndigheten för Delaktighet, Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen, Försäkringskassan och Skolverket.

SOU Fler vägar till arbetslivet

MUCF deltar som expert i regeringens utredning om fler vägar till arbetslivet tillsammans med utvalda myndigheter, elevorganisationer och andra relevanta aktörer.

SamSTART – om övergång mellan skolan och arbeta för unga med funktionsnedsättning

Arbetsförmedlingen samordnar möten om övergång mellan skolan och arbete för unga med funktionsnedsättning. Mötena arrangeras med hjälp av NOD (Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället). Deltagande myndigheter och andra aktörer är MUCF, Myndigheten för delaktighet, Funktionsrätt Sverige, Försäkringskassan, Föreningen för dyslektiska barn, Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft, Hjärtebarnsfonden, Riksförbundet Attention, Riksorganisationen Unga med synnedsättning, Skolverket, Skoopi, Svenska Downföreningen, SKR samt Unga Allergiker.

5. Resultat

MUCF bidrar till ett **utvecklingsarbete** och **stärkt samverkan** på lokal- och nationell nivå genom kunskapsunderlag i form av tematiska rapporter och statistik samt genom seminarier, kommunträffar och metodmaterial. Dessa utgår från aktuell forskning, beprövad erfarenhet och har ett fokus på samverkan och målgruppens behov. Nedan beskrivs förväntat resultat och vilka resultat som faktiskt uppnåtts under 2023.

5.1 Förväntat resultat av stödet till lokala aktörer

5.1.1 Kunskapsunderlag – tematisk rapport kring etablering

För ett strategiskt och långsiktigt stöd till Sveriges kommuner och andra aktörer som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar, har MUCF under 2023 tagit fram en tematisk rapport, ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering”. Rapportens analys bygger på registerdata från SCB, en enkätundersökning där 191 kommuner har deltagit samt djupintervjuer med ett urval av kommuner. Rapporten ger en beskrivning av gruppen unga som varken arbetar eller studerar, fördelning av samhällsansvar och analyserar statistik vad gäller lokala skillnader mellan kommuner samt lokala framgångsfaktorer och erfarenheter. Rapporten sprider även lärande exempel och förväntas därmed utgöra ett värdefullt kunskapsunderlag för det fortsatta arbetet med att stödja lokala aktörer att ta fram strategier, strukturer för samverkan och handlingsplaner utifrån kända framgångsfaktorer för att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar.

5.1.2 Statistik

För att underlätta för olika aktörer på lokal och nationell nivå, tar MUCF fram statistik över unga som varken arbetar eller studerar visar statistiska skillnader för kön, ålder och om personen är inrikes eller utrikes född. Myndigheten tillgängliggör statistiken på webbplatserna www.mucf.se och www.ungidag.se där det också går att bryta ner statistiken på län och kommun. Arbetet med att tillhandahålla statistik förväntas leda till att olika aktörer lättare kan ta fram relevant data som kan ligga till grund för planering och beslut kring målgruppen.

5.1.3 Kommunträffar och kommunspecifik statistik

Syftet med workshopserien är att öka kunskap framför allt hos chefer i berörda verksamheter om nuläget i den specifika kommunen genom analys och dialog kring statistik samt gemensam identifiering av särskilt sårbara grupper. Diskussion förs kring vägen framåt för att unga ska studera eller etablera sig på arbetsmarknaden. I dialogen på kommunträffarna synliggörs relevanta parter; kommun, arbetsförmedling, försäkringskassa, region/vård, civilsamhällesorganisationer och näringsliv och deras mandat och roller. Arbetet förväntas även leda till en ökad kännedom om riskfaktorer och framgångsfaktorer för att få unga i studier eller etablering på arbetsmarknaden och skapa dialog kring vilka insatser de olika aktörerna har eller saknar i dagsläget. En viktig del i arbete är att skapa samsyn och få till stånd en planering av ett

strategiskt lokalt utvecklingsarbete över förvaltnings- och myndighetsgränser, det vill säga vad olika aktörer på lokal nivå kan gemensamt göra för en förbättrad och varaktig samverkan kring unga som varken arbetar eller studerar. Organisatoriska förutsättningar för samverkan och strategiskt arbete med målgruppen samt arbetssätt och relevanta insatser diskuteras under de interaktiva kommunträffarna. I arbetet eftersträvas att de olika aktörerna formaliserar strategier och samverkan med gemensamma mål och handlingsplaner.

5.2 Uppföljning av stöd till lokala aktörer

MUCF har tillsammans med samordningsförbunden genomfört interaktiva kommunträffar under 2023 för 20 kommuner med 217 representanter från kommun, region, arbetsförmedling och försäkringskassa. Deltagare har varit förvaltningschefer, avdelningschefer, strateger och förbundsordförande och personal som direkt arbetat med unga som varken arbetar eller studerar som till exempel KAA handläggare. Vid något tillfälle har även politiker deltagit.

Civilsamhällesaktörer är vidare viktiga för att skapa vägar till etablering för unga som varken arbetar eller studerar. På några kommunträffar har representanter från folkhögskolor som drivs av region eller idéburna organisationer samt andra aktörer från civilsamhälle deltagit. Till varje workshopserie har MUCF tagit fram relevant statistik kring unga som varken arbetar eller studerar för att stödja aktörerna på lokal nivå att göra en nulägesanalys.

I syfte att följa resultatet av MUCF:s arbete med att ge stöd till de aktörer, i första hand kommuner, som arbetar i verksamheter som bidrar till etablering av unga som varken studerar eller arbetar, gör myndigheten olika uppföljningar. Gällande stödet till lokala aktörer görs dels en enkät med deltagarna i direkt anslutning till varje kommunträff och dels en intervju med kommunföreträdare och företrädare för samordningsförbund, region och arbetsförmedling efter cirka ett halvår till ett år. Syftet med enkäten är att följa upp deltagarnas syn på i vilken utsträckning workshopserien varit till nytta i deras arbete. Enkäten fångar upp resultat på kort sikt medan intervjun försöker fånga huruvida det lokala arbetet med unga som varken arbetar eller studerar konkret påverkats av samarbetet och kommunträffen med MUCF. Uppföljning är viktig för myndighetens kontinuerliga förbättringsarbete gällande genomförandet av uppdraget. MUCF följer upp resultat i förhållande till effektmålen:

1. Kunskapen ska öka om unga som varken arbetar eller studerar, både hos de aktörer som ansvarar för relevanta verksamheter och hos personal som möter unga.
2. De aktörer som tar del av myndighetens stöd ska samordna sina insatser till unga som varken arbetar eller studerar på ett mer ändamålsenligt sätt än de gjort tidigare.

I uppföljningen analyserar myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor särskilt följande:

- Har deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå fått en förbättrad kunskap och/eller blivit bättre rustade i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar?
- Har olika grupper av unga som varken arbetar eller studerar identifierats av deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå?
- Har möjligheter och nödvändiga förutsättningar och strukturer för samverkan diskuterats och tydliggjorts av deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå?
- Har deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå påbörjat sitt arbete med att konkretisera vad nästa steg är för att bättra stödja unga till studier och etablering?

Samtliga kommunträffar har utvärderats med den digitala enkäten. Den har besvarats av 170 deltagare utav 217 vilket är en svarsfrekvens på 78%. Gradering har skett i en skala mellan 1–5 där 5 betyder att innehållet var mycket användbart, medan 1 betyder att innehållet inte alls var användbart. Deltagarna har vidare haft möjlighet att ge synpunkter i fritextsvar. Följande övergripande frågor har ställts:

- Hur användbart tycker du att innehållet är för dig i ditt arbete? (skala 1–5)
- Vad är ditt helhetsintryck av arrangemanget (skala 1–5)
- Var det något särskilt i innehållet ni saknade? (Fritextsvar)
- Övriga synpunkter (Fritextsvar)

Samhällsutveckling och förändringsprocesser tar tid. Workshopserien förväntas över tid leda till att samverkan stärks och insatser som kommer målgruppen till gagn utvecklas. Vad gäller de kompletterande intervjuer som genomförts 6–11 månader efter genomförd kommunträff ställdes frågor kring ifall deltagandet lett till några förändringar eller nya beslut i respektive verksamhet samt hur samverkan med de andra aktörerna utvecklats eller förändrats.⁴²

Deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå har fått möjlighet till en förbättrad kunskap och/eller blivit bättre rustade i arbetet med UVAS

Vid utvärdering av nyttan av genomförda kommunträffar genom enkäten framkom följande: På frågan ”Hur användbart tycker du att innehållet är för dig i ditt arbete?” uppgav 68 procent att de fann innehållet mycket användbart. 28 procent ansåg innehållet vara ganska användbart. 4 procent av deltagarna ansåg innehållet vara mindre användbart. På frågan ”Vad är ditt helhetsintryck av arrangemanget?” svarade 82 procent mycket bra, 17 procent bra och 2 procent mindre bra.⁴³ För att skapa samsyn och få till stånd en planering av ett strategiskt lokalt

⁴² Representanter för 9 kommuner, 3 regioner, 4 arbetsförmedlingar och 3 samordningsförbund intervjuats, totalt 19 informanter.

⁴³ Deltagarnas svar på skalan 1–5, där 5 är mest positivt och 1 mest negativt har bedömts enligt följande: 4–5 har bedömts som mycket bra, 3 har bedömts som bra och 1–2 som mindre bra.

utvecklingsarbete över förvaltnings- och myndighetsgränser var det viktigt med ett brett deltagande på kommunträffarna. Med tanke på att både beslutsfattare och praktiker från olika aktörer deltog med olika bakgrund och nivåer på kunskap, fanns risk för att vissa deltagare skulle skatta användbarhet lägre, men slutresultat från enkäten visar att siffrorna kring användbarhet och helhetsintryck är höga. Deltagarna fick även beskriva i fritext. Nedan följer några av de fritextsvar som givits i enkäten under den aktuella perioden och som berör nytta och kunskap:

”Jag tycker det är bra att ni går igenom statistik och ger goda exempel!”

”Bra att dialogerna sker kommunvis – kan tycka att det är en självklarhet men så är det inte alltid:-)”.

”Mycket lärorikt och användbart i det dagliga arbetet.”

”Väldigt bra arrangerat! Toppen med korta pass och generöst med pauser. Mkt informativt både kring målgruppen UVAS från scenen och i gruppdiskussionerna.”

Diagram 7. Användbart i arbetet.

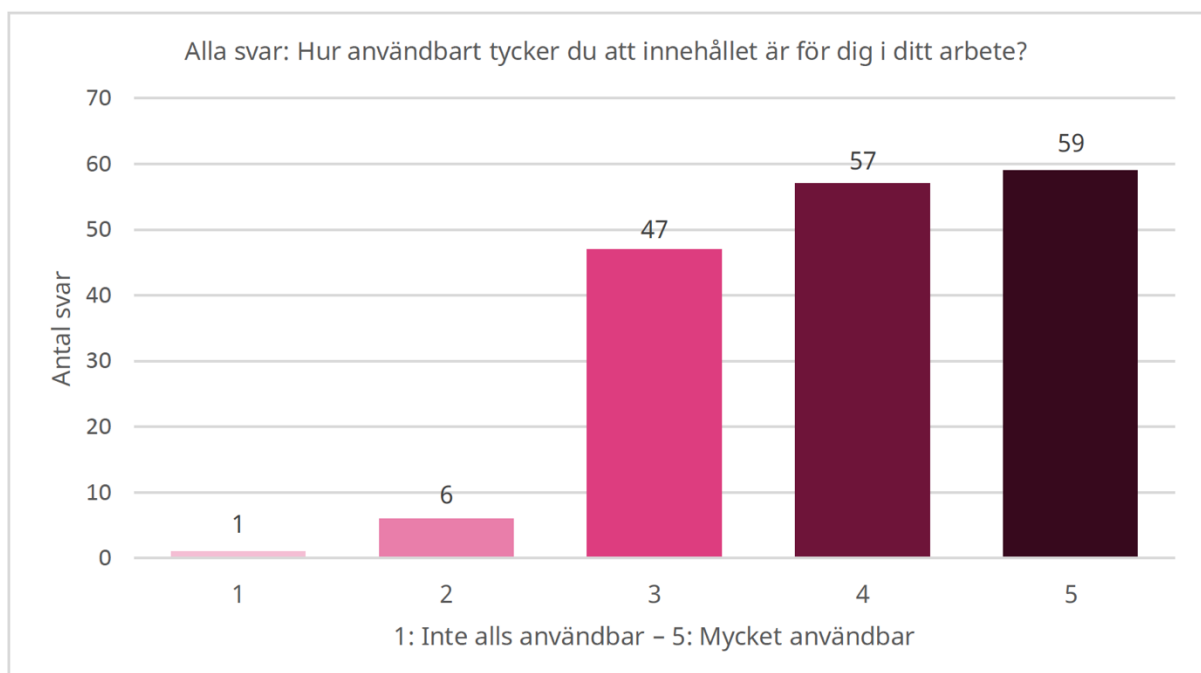
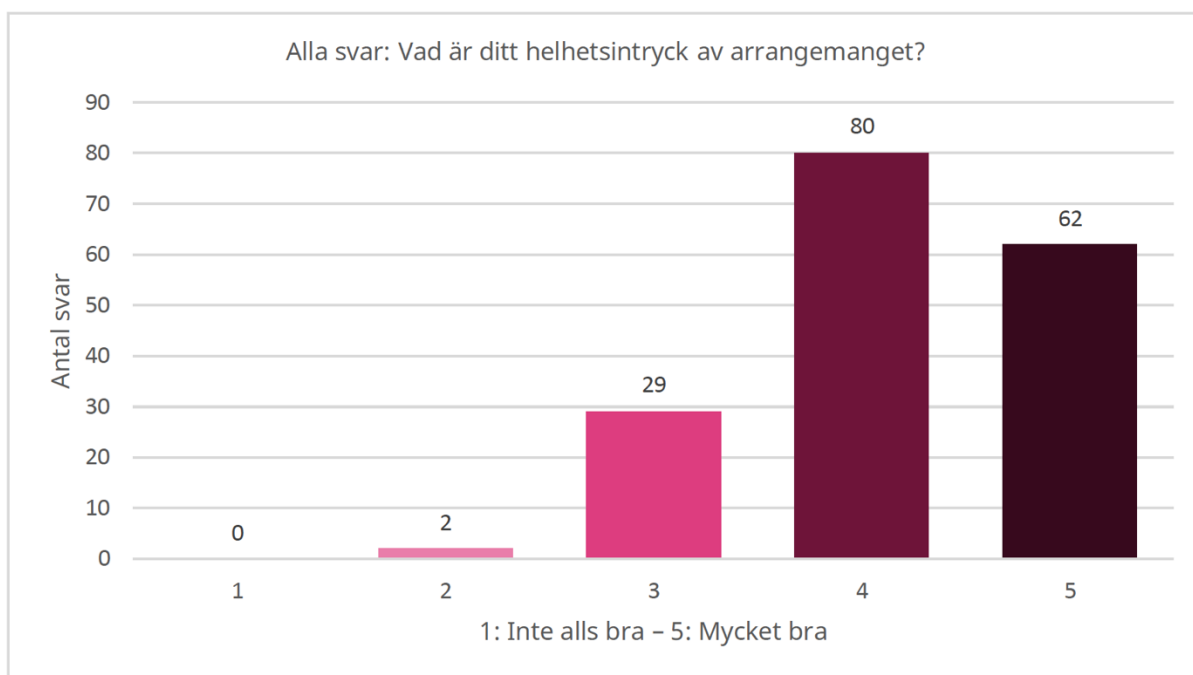

Diagram 8. Helhetsintryck av arrangemanget.

Grupper av unga som varken arbetar eller studerar har identifierats av deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå

Ett utanförskap kan öka risken för ohälsa och ett långsiktigt utanförskap. Ett långvarigt utanförskap är kostsamt för både den enskilda individen och för samhälle i stort. Kända bakgrundsfaktorer som särskilt ökar risken för ett långvarigt utanförskap är bland annat funktionsnedsättning, sjukdom som medför nedsatt arbetsförmåga och psykisk ohälsa. På lokal nivå behöver varje kommun tillsammans med relevanta aktörer identifiera vilka de unga utan arbete eller studier är och vilka de särskilt sårbara grupperna är så att insatser i förlängningen kan matchas utifrån individuella behov och förutsättningar. Under workshopserien har diskussioner skett över förvaltnings- och myndighetsgränser kring vilka unga som riskerar att ”falla mellan stolarna” eftersom olika aktörer var för sig inte alltid har ett helhetsperspektiv utan har ett fokus på sitt lagstadgade kärnuppdrag. Deltagande aktörer på lokal nivå har på samtliga genomförda kommunträffar konkretiserat vilka grupper av unga som särskilt riskerar att hamna utanför arbete och studier inom deras kommun samt sina specifika framgångsfaktorer som ligger till grund för planeringen framåt.

Nedan följer några av de fritextsvar som givits i enkäten under den aktuella perioden och som berör identifiering av målgrupp:

”Bra att få en överblick gällande målgruppen och vad som görs. Tror den större bilden är viktig för alla som jobbar vidare med frågan då det är väldigt svårt att sitta ensam på sin kammare och försöka lösa olika utmaningar.”

”En beskrivning av variationen (gärna en bild) av UVAS målgruppen som en påminnelse i ws2 och 3. De som inte finns hos någon part glöms lätt bort och deras behov av stöd synliggörs inte lika tydligt.”

Möjligheter, nödvändiga förutsättningar och strukturer för samverkan har diskuterats och tydliggjorts för deltagande kommuner och andra aktörer

I utvärderingarna direkt efter genomförd kommunträff framkom att deltagarna fått **nya kontakter** som de såg skulle kunna vara till nytta för en stärkt samverkan. De deltagare som besvarade enkäten efterfrågade dock ofta, beroende på uppslutning på den specifika kommunträffen, även representation från fler ansvarsområden inom den egna kommunen. Exempel på **viktiga aktörer som saknades**, var bland annat representanter från skolan samt psykiatri för barn och unga. Någon deltagare upplevde däremot att deltagandet blev för brett vilket gjorde att diskussioner blev mer allmänna. Att öka **kunskap och insyn** om varandras/aktörernas verksamheter har generellt också lyfts som viktigt i diskussionerna. Nedan följer några av de fritextsvar som givits i enkäten under den aktuella perioden och som berör samverkan:

”Har fått många nya kontakter som kan gynna UVAS-gruppen!”

”Bra med så många perspektiv utanför mitt eget uppdrag, startat samverkan redan idag!”

”Väldigt bra att få träffa alla och arbeta tillsammans med samordningsförbundets olika medlemmar. Jag ser fram emot nästa tillfälle!

”Svagt deltagande från framför allt skolområdet. Idag deltog i alla fall KAA-samordnaren men det borde varit fler.”

”Rektorer och Syv:ar från gymnasiet/vux borde ha varit med..., men eftersom workshopen handlade om UVAS så tyckte nog flera att det inte hade med deras verksamhet att göra..., men en Vuxrektor har ett lagstadgat uppdrag att bedriva uppsökande verksamhet gentemot kommuninvånare som saknar fullständig gymnasieutbildning och en rektor på Anpassad gyskola har ansvar för att elever inte ramlar mellan stolarna efter gymnasiet... så denna workshop hade varit jättebra för dem...”

I kompletterande intervjuer kring eventuella effekter på lokal nivå vad gäller samverkan som genomfördes med ett urval av aktörer 6–11 månader efter genomförd kommunträff enligt nedan så framkom följande:

Så gott som samtliga av de 9 intervjuade **kommunerna såg en positiv skillnad i samverkan** och berättade hur samverkan med samordningsförbund, region och arbetsförmedling som också arbetar med målgruppen har förbättrats sen deltagandet i workshopserien. I vissa fall upplevde de att samverkan fungerade mycket väl redan innan workshopserien. De berättade att deltagandet gav en **ökad kännedom om varandra** vilket underlättat att ta kontakt med varandra i samtal om unga. Någon kommun betonade också att det är värdefullt i sig att träffas aktörer emellan även fast inga konkreta förändringar i verksamheterna behöver ske.

Några representanter från Arbetsförmedlingen intervjuades. Dessa berättade att de inte själv gjort konkreta förändringar i sin verksamhet eftersom de är styrda i sin myndighetsroll till sina befintliga arbetsuppgifter. Några av dem berättar dock hur dialogen och samverkan med kommunerna gällande målgruppen unga har utökats sedan de deltog i workshopserien. De lyfte att många unga ligger under det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) och det oftare är kommunerna än Arbetsförmedlingen som är inriktade mot den unga målgruppen men att Arbetsförmedlingen försöker anpassa och möta kommunernas önskemål gentemot de unga, särskilt när det är aktuellt att de unga ska flytta från kommunala insatser till de insatser som Arbetsförmedlingen erbjuder. Några tjänstepersoner från Arbetsförmedlingen som deltagit i kommunträffar berättade att de tagit med delar av vad som diskuterats in i sina **överenskommelser** med kommunerna. Överenskommelserna som skrivits i början av året, hade kompletterats med bilagor där de lagt till att inom befintlig samverkan ska ett visst antal timmar avsättas för samverkan mellan kommun och arbetsförmedling specifikt kring unga.

Några representanter från regionerna intervjuades. När det gäller regionernas deltagande i workshopserien så uppgav de intervjuade tjänstepersonerna att inte så mycket konkret hade hänt inom deras egna verksamheter. Några av dem berättar att samverkan och dialogen med kommunerna hade utökats något efter deltagandet i workshopserien och att de påverkas av vad som händer i kommunerna för målgruppen.

Deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå har påbörjat ett arbete med att konkretisera nästa steg på lokal nivå för att bättra stödja unga till studier och etablering

Under workshopseriens sista del arbetar deltagarna i grupp med att identifiera kompetens- och kunskapsinsatser, insatser på lednings- och strukturell nivå samt vilka operativa insatser som behöver löpa parallellt. Gruppdiskussioner dokumenteras i en matris som kan ligga till grund för utveckling av en plan för samverkan. På frågan i enkäten om något i innehållet saknades i workshopserien var många nöjda med upplägget. Flera deltagare betonade vikten av att det inledningsvis finns med en **lokal bild av vad som finns/pågår** i området **samt vikten att konkretisera arbetet** och ta fram konkreta handlingsplaner. Samverkan lyftes genomgående som

mycket viktigt för att nå framgång i arbetet med målgruppen. Nedan följer några av de fritextsvar som givits i enkäten kring frågeställning kring om något saknats i kommunträffen och som berör nästa steg i arbetet för att stödja unga till studier och etablering:

”Nej, jag tycker att ni gjort det väldigt bra. Nu är det att jobba vidare med huret.”

”Bra ordnat. Utmaningen är att vi alla ofta har en delad bild, men att vi ofta landar i brist på samverkan och kunskap om olika aktörer. Värdefullt hade varit om vi kunde bli konkreta och exempelvis arbeta i förutbestämda grupper, där vi kan presentera konkreta handlingsplaner för respektive kommun. Tror vi behöver prata mindre och göra mer.”

”Ännu mer fokus på lösningar och hur samverkan ska se ut för att stötta målgruppen i grupparbetet.”

”Mer lokal bild av vad som finns/pågår i området hade varit intressant att få som bakgrund.”

I intervjuerna med aktörerna undersöktes eventuella effekter på lokal nivå vad gäller förändringar eller nya beslut i respektive verksamhet. Under kommunträffen fick många bekräftat att deras pågående samverkan var på rätt väg. Intervjuerna visade att kommunerna, bland annat med hjälp av kommunträffarna, har genomfört en hel del arbete sedan deras deltagande i workshopserien både när det gäller **samverkan med de andra aktörerna** och nya **projektsatsningar** med förebyggande inriktning och en del har tagit fram **insatskartor** kring stödinsatser.

Under en av workshopserierna så identifierades ett behov av att sammanställa en intern insatskarta med samtliga stödinsatser för målgruppen unga i kommunen, inklusive de unga som varken arbetar eller studerar. Syftet med insatskartan är att samla de interna insatserna på samma ställe varifrån tjänstepersoner, oavsett förvaltning, ska få kännedom om och enkelt ska kunna vägleda de unga till lämplig insats. En kommun har tagit fram kartan efter avslutad kommunträff med stöd från Samordningsförbundet och två andra kommuner planerade påbörja arbetet med liknande insatskartan inom kort.

”...Det vi kommer göra är det som x kommun gjort med en insatskartläggning vad vi har för insatser till de unga i kommunen. Som ett digitalt verktyg där man kan klicka vidare och hitta uppgifter och information. Det är fram för allt till alla som jobbar internt med målgruppen unga för att de ska kunna känna till allt detta för att vägleda unga som dem kommer i kontakt med i respektive verksamhet.”

Flera kommuner berättade om att projektmedel ansökts under eller efter deras deltagande i workshopserien och att flera nu har beviljats medel i samverkan med Samordningsförbunden. Projekten som kommunerna berättar om innefattar att tjänstepersoner kan arbeta endast med målgruppen unga som varken arbetar eller studerar i nära samarbete med gymnasiet. Projekten beskrivs ha en förebyggande inriktning att möta unga med risk att hamna utanför arbete och studier i ett tidigt skede.

En tjänsteperson lyfte också fram vikten av att samarbeta med näringslivet där arbetstillfällena finns.

”Samarbetar med företag nu inför projektstart och få dem att förstå att de behöver ta emot de unga, vi är med i den introduktionen och underlättar för företagen. Vi vill social certifiera företagen och de är väldigt positiva att vara med. Sätta en vimpel där det står att företaget är med och bidrar till samhället.”

Representanter från tre samordningsförbund berättar hur deras ordinarie arbete att samordna parternas (arbetsförmedling, försäkringskassa, region och kommun) samverkansinsatser fortlöper som tidigare. Likt det kommunerna berättade, så lyfter de fram hur träffarna under workshopserien initierade gemensamma projektansökningar som nu har beviljats med fokus på målgruppen unga som varken arbetar eller studerar. Några av dem berättar att det är svårt att säga med säkerhet om det är just träffarna i workshopserierna som har varit anledningen till projektansökningarna eller om det skulle ha gjorts ändå. De betonar dock hur deltagandet under workshopserien har stärkt samverkan dem emellan då parter har fått ansikte på varandra, kunnat utbyta erfarenheter och höra om varandras goda exempel.

Hinder i arbetet med målgruppen unga som varken arbetar eller studerar, vilket lyfts av några av de intervjuade kommunerna i de uppföljande intervjuerna är bland annat **behovet av en långsiktighet** i arbete med målgruppen. Vad gäller fokuserade insatser i projektform så beviljas projekt på 1–2 år och det blir svårt med långsiktiga och strukturella förändringar för målgruppen. Det som också lyfts fram är behovet av en **”motorväg” in till sjukvården** för dem som behöver vård och stöd därifrån för eventuell diagnos eller annat stöd. Vad gäller tidsbegränsade projekt så gör de långa väntetiderna att projekten ofta hinner ta slut innan deltagarna som behöver stöd och hjälp av vården. Ett par av kommunföreträdarna uttrycker också att samverkan med Arbetsförmedlingen är svår och att det behövs tydligare syften och agendor för mötena de har med dem.

5.2.1 Sammanfattning av resultat av stöd till lokala aktörer

Resurser för budgetår 2023 har framför allt lagts på att arrangera kunskapshöjande kommunträffar tillsammans med samordningsförbunden. MUCF bedömer att resultat har uppnåtts under perioden i förhållande till effektmålet: Kunskapen ska öka om unga som varken arbetar eller studerar, både hos de aktörer som ansvarar för relevanta verksamheter och hos personal som möter unga.

Genom kunskapsunderlag – ”Fokus 23 – Olika villkor för etablering” samt genom workshopserie har MUCF bidragit med kunskap om unga som varken arbetar eller studerar och vikten av ungas etablering lyfts i samhällsdebatten. Myndigheten har delat med sig av forskning, aktuell statistik, framgångsrika metoder och erfarenheter från kommuner. Syftet har varit att öka förutsättningarna för informerade beslut och effektiva insatser. Workshopserien har präglats av interaktivitet och bidragit till ett gemensamt lärande.

MUCF bedömer att resultat har uppnåtts under perioden i förhållande till effektmålet: De aktörer som tar del av myndighetens stöd ska samordna sina insatser till unga som varken arbetar eller studerar på ett mer ändamålsenligt sätt än de gjort tidigare.

Uppföljningen visar att MUCF har bidragit i det arbete som redan pågår med att förbättra förutsättningarna för samverkan på lokal nivå för de kommuner som deltagit i workshopserien. Exempelvis har flera kommuner stärkt samverkan med andra aktörerna och en del har tagit fram nya projektsatsningar och/eller tagit fram insatskartor kring stödinsatser för unga som varken arbetar eller studerar.

Utveckling av samverkansstrukturer och framtagande av strategier och handlingsplaner är processer som vanligtvis tar längre tid än vad som förflutit mellan kommunträff och utvärderingen och det finns ett behov av en långsiktighet i uppdraget. När MUCF analyserat sina insatser bedöms att samverkan i många fall stärkts till följd av kommunträffen, men att effekten varierat, samt att kommuner är i behov av fortsatt stöd under längre tid för att implementera samverkansstrukturer och arbetsmetoder. Myndighetens förändrade arbete, sedan hösten 2022, med en workshopserie som spänner över längre tid och som erbjuds i samarbete med samordningsförbunden är ett sätt att möta detta behov.

Kunskap om de långsiktiga effekterna skulle kräva närmare uppföljning av de kommunala processerna över tid där utgångsläge vad gäller aktörers kännedom om målgruppen och särskilt sårbara grupper, strukturer för samverkan, kännedom om framgångsfaktorer och förekomst av behovsanpassade operativa insatser fastställs för att sedan utvärderas efter ett antal år efter att utvecklingsprocesser kunnat implementeras. I nuläget har MUCF inte resurser för att göra sådana effektutvärderingar och det finns inte heller utrymme att fortsätta arbeta med stödjande arbete för kommuner över längre tid. Uppnådda resultat under 2023 kan dock ses som en indikation på pågående förändringsprocesser där workshopserien har varit en del av helheten. Då en majoritet av deltagarna i myndighetens workshopserie ansåg att innehållet varit mycket användbart för dem i deras arbete är det möjligt att anta att:

- Deltagarna har fått ökad kunskap om unga som varken arbetar eller studerar
- Grupper av unga som varken arbetar eller studerar har identifierats av deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå
- Förståelsen för behovet av ökad samverkan och samordning av insatser för målgruppen har ökat

MUCF kan i uppföljningen också se att:

- Behovet av samverkan och olika aktörers ansvar och uppdrag kring unga som varken arbetar eller studerar har tydliggjorts
- Deltagande kommuner och andra aktörer på lokal nivå har påbörjat ett arbete med att konkretisera vad nästa steg är på lokal nivå för att bättre stödja unga till studier och etablering.
- Det finns behov på lokal nivå av att vidare utveckla informations- och erfarenhetsutbyte samt konkreta strategier och handlingsplaner

MUCF ser att de unga som idag faller inom gruppen unga som varken arbetar eller studerar är en värdefull resurs för samhället men noterar att samhället inte tillfullo nyttjar den potential som finns. För en del är det en kortvarig situation medan andra unga som varken arbetar eller studerar riskerar att hamna i ett långvarigt utanförskap med stora samhällskostnader, ofrivillig ensamhet och ett personligt lidande för både individer och deras anhöriga.

MUCF ser därmed en efterfrågan på och behov av fortsatta insatser från myndigheten under längre sikt. Inte minst gäller det att utveckla kunskapsöverföringen mellan statliga myndigheter på lokal nivå och kommunerna samt den interna samverkan mellan kommunala förvaltningar.

5.3 Uppföljning av stödfunktion för myndighetssamordning för nationella aktörer

MUCF har i uppdrag att sammankalla en stödfunktion för myndighetssamordning för de nationella aktörer som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar.

En enkät med öppna frågor om samarbetet i den grupp myndighetsrepresentanter som MUCF samordnar genomfördes i juni 2023. Den besvarades av representanter för samtliga deltagande myndigheter (utpekade av regeringen att delta i samarbetet) samt SKR. Uppföljningen gav vid hand att en majoritet av deltagarna i nätverket upplevde att de kunnat vara behjälpliga på nya sätt för kollegor i andra myndigheter samt att man fått större förståelse för olika myndigheters och aktörers roll och ansvar. Genom samverkan uppgav deltagande myndigheter att det bland annat gett dem mer underlag och information att utgå ifrån när de driver ungdomsfrågor och genom att det gemensamma arbetet blir det mer känt i kommunerna om olika insatser för att till exempel motverka skolfrånvaro och förhindra utanförskap.

Dessutom uppgav flera att nätverket förenklat dialogen mellan myndigheter, de vet vilka i nätverket de kan vända sig till för information, faktagranskning och diskutera olika frågor. Nya kontakter har också tagits mellan representanter från olika myndigheter i syfte att sprida kunskap till arbetsgrupper i närliggande uppdrag.

Flera myndighetsrepresentanter ansåg att det gemensamma arbetet medfört att frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar fått större uppmärksamhet inom de respektive myndigheterna.

Myndighetsrepresentanter som deltar i det gemensamma arbetet uppgav samtidigt utmaningar vad gäller långsiktighet och i vilken utsträckning det finns formaliserad samverkan. Deltagare framförde synpunkter att respektive departement och tillhörande myndighet behöver ha en formaliserad samverkan med en långsiktig samverkansmodell. Det skulle underlätta arbetet med att realisera och komma framåt med tydliga förslag så att även om vissa kortsiktiga uppdrag upphör finns en tydlig samverkansmodell. En annan utmaning som lyftes är att många kommuner inte alltid känner till allt vad de olika myndigheterna gör och att mottagarkapaciteten inte alltid är optimal för att kunna ta del av alla de olika insatserna/informationen. Vidare står många kommuner inför ekonomiska utmaningar vilket kan göra det svårt att prioritera unga som varken arbetar eller studerar.

Sammanfattningsvis

MUCF kan konstatera att:

- Deltagarna i det myndighetsnätverk för unga som varken arbetar eller studerar och som MUCF samordnar har fått större förståelse för olika myndigheters och aktörers roll och ansvar
- Deltagarna i myndighetsnätverket har på olika sätt hjälpt varandra i sina respektive uppdrag
- Det finns ett fortsatt behov av en strategisk och formaliserad samverkan i myndighetsnätverket

MUCF ser behov av fortsatta insatser från myndigheten. Det innebär bland annat att stärka myndighetssamverkan genom konkret gemensamt arbete. Det gäller det kommande året framför allt sondering inför en kompetensplattform och möjligheterna till en samordnad eller samlokaliserad väg in lokalt för unga som behöver extra stöd för etablering på arbetsmarknaden.

MUCF kommer även fortsättningsvis att prioritera att återföra till nationell nivå det samtal och framgångar och utmaningar som pågår på lokal nivå mellan statliga myndigheter och kommunerna.

6. MUCF:s förslag till fortsatta insatser

6.1 Ge MUCF ett långsiktigt uppdrag för stöd till lokala aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar

Myndigheten föreslår att regeringen ger MUCF ett långsiktigt uppdrag att stödja lokala aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar och som bidrar till att unga som varken arbetar eller studerar etablerar sig inom studier och arbete.

6.1.1 Syfte och motivering

MUCF har i dag ettåriga uppdrag att stödja lokala aktörer som arbetar med unga om varken arbetar eller studerar. I uppdraget ingår att stödja lokal organisations- och verksamhetsutveckling för att skapa förutsättningar för ett tidigt och samordnat stöd för unga som varken arbetar eller studerar. Inom ramen för uppdraget har MUCF genomfört kommunträffar med ett hundratal kommuner och samordningsförbund. Konceptet för kommunträffarna har utvärderats och successivt utvecklats under den tid myndigheten arbetat med uppdraget.

Myndigheten bedömer att fler kommuner både har behov av och vill få stöd i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. Med ett långsiktigt uppdrag som är finansierat skulle myndigheten under en längre period kunna finnas med som process-, metod- och kunskapsstöd för lokala aktörer. MUCF har lång erfarenhet av att arbeta med frågor som rör unga i utanförskap och har samlat på sig mycket kunskap under uppdragets gång. Därför har myndigheten stora möjligheter att fortsätta sprida kunskap och dela med sig av framgångsrika arbetssätt och metoder i mötet med lokala aktörer. Ett uppdrag till MUCF skulle även kunna få tydlig koppling till det arbete som bedrivs inom ramen för de lokala överenskommelserna om samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna.

6.2 Ge MUCF ett långsiktigt uppdrag för nationell samordning av aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar

Myndigheten föreslår att regeringen ger MUCF ett långsiktigt uppdrag att samordna myndigheter som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar och som bidrar till att unga som varken arbetar eller studerar etablerar sig inom studier och arbete. Detta för ett samordnat stöd till lokala aktörer som direkt arbetar med att få fler unga i studier eller arbete.

6.2.1 Syfte och motivering

Uppdraget att fungera som samordnande myndighet i arbetet med att utveckla ett nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar är idag ettårigt. MUCF ser ett fortsatt behov av att formalisera och utveckla samverkan mellan de nationella myndigheter som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar. Ett långsiktigt uppdrag skulle bidra till att underlätta styrningen och kunskapsöverföringen mellan både myndigheter och departement.

I det fortsatta arbetet med nationell samordning ser MUCF ett behov av att prioritera dels ett permanent samverkansforum där berörda myndigheter träffas kontinuerligt, dels samordnade insatser till kommuner, regioner och tjänstepersoner på myndigheter som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar. I arbetet bör insatser lyftas och samordnas för unga som har särskilt svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, exempelvis unga som saknar behörighet till gymnasiet, unga utan gymnasieexamen, unga med funktionsnedsättning, kvinnor med utländsk bakgrund och unga med psykisk ohälsa.

Sammanfattningsvis ser MUCF ett behov av att det arbete som inletts de senaste åren fortsätter och att det skapas förutsättningar för ett mer långsiktigt arbete. Ett sådant behov har även identifierats av Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua) som i sitt slutbetänkande (SOU 2023:7) gjorde en bedömning om att regeringen bör överväga att ge MUCF ett mer långsiktigt uppdrag att arbeta med såväl lokalt stöd som nationell samordning. Det finns även en samsyn bland de myndigheter som deltar i nationell myndighetssamverkan kring värdet av ett fortsatt arbete.

6.3 Ge MUCF ett uppdrag att fungera som nationellt kompetenscentrum för frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar

Myndigheten föreslår att regeringen ger MUCF ett långsiktigt uppdrag att fungera som nationellt kompetenscentrum i frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar.

6.3.1 Syfte och motivering

Det finns idag mycket forskning och kunskap om unga som varken arbetar eller studerar och olika insatser som riktar sig till gruppen. Kunskapen och informationen är utspridd och i viss mån svårtillgänglig vilket gör det svårt att skapa sig en helhetsbild av kunskapsläget för personer som arbetar med målgruppen på såväl lokal, regional som nationell nivå. Det är av stor vikt att öka tillgängligheten av befintlig kunskap om målgruppen och i synnerhet kunskap om framgångsrika arbetsmetoder. Inte minst för att de som arbetar med målgruppen behöver ha god kunskap om de ungas olika utmaningar och förutsättningar för att kunna skapa ett individuellt anpassat stöd.

Funktionen som nationellt kompetenscentrum skulle innebära en ambitionshöjning i stödet till aktörer som bidrar till att unga som varken arbetar eller studerar etablerar sig inom studier och arbete.

MUCF ser att det finns behov av en höjd ambitionsnivå i arbetet med att minska andelen unga som varken arbetar eller studerar. MUCF föreslår därför att myndigheten får ett långsiktigt uppdrag att fungera som ett nationellt kompetenscentrum i frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar. Ett sådant uppdrag bör innefatta myndighetens befintliga uppdrag men samtidigt innebära ett förstärkt uppdrag att tillgängliggöra och sprida kunskap. Ett utökat uppdrag kräver dock att det sker ett tillskott av resurser.

Ett nationellt kompetenscentrum bör ha i uppgift att:

- ansvara för att samordna nationell myndighetssamverkan.
- stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar.
- samla, tillgängliggöra och sprida kunskap.

Ett kompetenscentrum för frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar bör ha ett brett uppdrag att samla, tillgängliggöra och sprida information och kunskap om unga som varken arbetar eller studerar. I arbetet med att sprida kunskap och bidra till kompetensutveckling skulle en webbplats vara en viktig plattform. MUCF menar därför att det i uppdraget bör ingå att utveckla och ansvara för underhållet av en webbplats som samlar forskning, aktuell statistik, goda exempel och framgångsfaktorer samt internationella erfarenheter av arbetet med målgruppen. Webbplatsen bör också innehålla information om nationella myndigheters ansvarsområden och nationell samverkan. För såväl beslutsfattare som personer som arbetar med målgruppen kan en webbplats med samlad information och kunskap från de nationella aktörerna vara ett viktigt verktyg. Det finns en klar fördel i att personer från olika organisationer får ta del av samma kunskap och det förväntas också ge en tydlig samordnad informationskanal för nationella myndigheter.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor bör ansvara för innehållet på webbplatsen och de myndigheter som idag ingår i det nationella samordningsarbetet kring unga som varken arbetar eller studerar bör bistå MUCF med information och kunskap i utvecklingen och uppdateringen av webbplatsen. I den nationella samordningsgruppen finns en samsyn om att det finns ett behov av en kunskapsplattform och att MUCF bör få uppdraget att ansvara för en sådan.⁴⁴

⁴⁴ MUCF. Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar (2021).

6.4 Ge MUCF ett uppdrag att ta fram kunskap om unga med psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar som varken arbetar eller studerar

Myndigheten föreslår att MUCF får i uppdrag att ta fram och sammanställa kunskap om insatser riktade mot unga med psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar och som varken arbetar eller studerar.

6.4.1 Syfte och motivering

Unga som lider av psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar eller sjukdomar som försvårar arbete har särskilt svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. De riskerar att befinna sig i längre perioder av arbetslöshet. Syftet med uppdraget är att ta fram kunskap om insatser riktade till dessa grupper. Målsättningen är att öka möjligheterna för unga med psykisk ohälsa eller funktionsnedsättningar att återgå till utbildning eller arbete samt att unga inte ska hamna i en situation där de långvarigt står utanför både arbete och studier. Ökad kunskap om insatser som kan öka förutsättningarna på arbetsmarknaden för unga med psykisk ohälsa eller funktionsnedsättningar att arbeta kan även vara till nytta för arbetsgivare.

Uppdraget syftar till att bidra till att stärka regeringens arbete både inom ungdomspolitiken och arbetsmarknadspolitiken. I uppdraget avser myndigheten att:

- beskriva ungas behov av stöd.
- identifiera olika typer av insatser, metoder och arbetssätt som visat sig framgångsrika i arbetet med att hjälpa unga med psykisk ohälsa eller funktionsnedsättningar och sjukdomar som försvårar arbete och som idag varken arbetar eller studerar.

Det behövs kunskap om både insatser som kan underlätta en övergång till studier eller arbete samt kunskap om insatser som kan minska risken att unga hamnar utanför arbetsmarknaden eller avslutar studier i förtid. MUCF avser att bygga vidare på den kunskap som Forskningsrådet för hälsa arbetsliv och välfärd, Forte, tar fram (enligt regeringsbeslut I:3 från 16 mars 2023, S2023/01041) angående insatser riktade mot unga med psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar som varken arbetar eller studerar.

6.5 Ge MUCF ett förnyat uppdrag att fördela statsbidrag till samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar

MUCF föreslår att myndigheten får ett uppdrag att fördela statsbidrag om 25 miljoner kronor till kommuner för samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar.

6.5.1 Syfte och motivering

Myndigheten har tidigare fördelat statsbidrag med stöd av förordning (2016:82) om statsbidrag till samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar. Förutsättningarna för att arbeta med unga som varken arbetar eller studerar ser olika ut över landet. Många kommuner och samordningsförbund avsätter både egna resurser och externa medel i form av exempelvis projektmedel beviljade av Europeiska socialfonden. Andra kommuner har inte samma möjligheter att avsätta resurser trots att behovet kan vara stort.

Syftet med uppdraget är att med hjälp av statsbidrag stimulera insatser för unga som varken arbetar eller studerar. Ett nytt statsbidrag för samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar skulle kunna användas för att i viss mån utjämna skillnaderna i förutsättningar över landet.

Det skulle också skapa möjligheter för kommuner eller samordningsförbund att testa nya metoder och samarbeten, samt minska andelen unga som varken arbetar eller studerar i enskilda kommuner. Uppdraget avser att bidra till att stärka regeringens arbete både inom ungdomspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och integrationspolitiken avseende arbetet mot utanförskap.

Referenser

Arbetsförmedlingen (2023). Arbetsmarknadsutsikterna våren 2023.

Utveckling på arbetsmarknaden 2023–2024.

Forte (2020). Unga som varken arbetar eller studerar – en kartläggning och kunskapsöversikt. Stockholm: Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.

MUCF (2020). Ett långvarigt utanförskap- olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2021). Nationellt samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2022). Nationell stödfunktion för unga som varken arbetar eller studerar. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2022). Utanförskap för unga – en socioekonomisk analys av värdet av främjande öppen fritidsverksamhet för unga.

MUCF (2023). Stödfunktion för myndighetssamordning för de nationella aktörer som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2023). Olika villkor för etablering. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Regeringens proposition 2013/14:191. Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande.

Skandia Idéer för livet i samarbete med Ingvar Nilsson (2012). Sociala investeringar kring barn och unga.

SFS (2010:800). Skollagen.

SOU 2018:11 Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar. Slutbetänkande av samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar. Stockholm: Nordstedts Juridik.